

MILITAIRE SPECTATOR



**Piloten, pillen en
proportionaliteit**

**o.a. 'Israel Defense
Forces' (IDF)**

**Tob- of
topsalarissen?**

Mededelingen



De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap en de Atlantische Commissie nodigen leden en belangstellenden uit voor een bijeenkomst op **14 maart 2005** over:

'POLITIEKE PRIORITEITEN IN HET NEDERLANDSE VEILIGHEIDSBELEID'

Onder leiding van generaal-majoor der Mariniers b.d. Cees Homan (Instituut Clingendael) zullen de sprekers met elkaar en met het publiek in debat treden over het Nederlandse Veiligheidsbeleid.

Naar aanleiding van het rapport 'NATO and the Use of Force' dat B. Koenders (Tweede-Kamerlid PVDA) opstelde voor de NAVO Parlementaire Assemblée, wordt gesproken over drie actuele, met elkaar samenhangende veiligheidsonderwerpen:

- Het voorstel van de secretaris-generaal van de NAVO, J. de Hoop Scheffer om de Noord-Atlantische Raad, het hoogste besluitvormingsorgaan van de NAVO, nieuw leven in te blazen als het belangrijkste forum voor het transatlantische politieke debat.
- De mogelijke concurrentie die kan ontstaan tussen de Nato Response Force (NRF) en de EU Battle Groups bij het plannen van een vredesmissie; leggen zij teveel beslag op de parate eenheden van de deelnemende landen?
- Het gevaar van te trage nationale besluitvorming in geval van een internationale crisis: effectieve deelname van de Nederlandse krijgsmacht aan de NRF en de EU Battle Groups vereist effectieve en snelle politieke besluitvorming.

Nadat de onderwerpen zijn ingeleid, zullen H. van Baalen (VVD), T. Brinkel (CDA), B. Koenders (PVDA) en generaal b.d. A. van der Vlis (namens de KBVK) met elkaar en met het publiek in debat treden.

De bijeenkomst wordt gehouden in:

SOCIËTEIT 'DE WITTE'
PLEIN 24 – DEN HAAG

De bijeenkomst begint om 17.00 uur en zal tot ± 19.00 uur duren.

Gaarne **aanmelden** bij de Atlantische Commissie, tijdens kantooruren (070-3639495) of via atlcom@xs4all.nl



De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap nodigt leden en belangstellenden uit voor een bijeenkomst op **17 maart 2005** over:

'AN AFFECTIONATE LOOK AT THE GENERAL, THE OPERATION MARKET GARDEN 1944 AND THE POLISH BRIGADE'

De KBVK is bijzonder verheugd dat

DR. HAL SOSABOWSKI

kleinzoon van de Poolse Brigade Commandant, generaal-majoor Stanislaw Sosabowski CBE, zich bereid heeft verklaard een lezing te geven over de bijdrage van de Poolse Brigade aan operatie Market Garden.

Dr. Hal Sosabowski zal onder meer ingaan op de initiële doelstelling van de brigade, de formatie ervan in het Verenigd Koninkrijk met als specifiek doel ingezet te worden op Pools grondgebied bij de bevrijding van Polen, de inzet bij Market Garden 1944 en het lot van de brigade na afloop.

Er zal speciale aandacht worden geschonken aan de persoon van generaal-majoor Sosabowski.

De bijeenkomst wordt gehouden in:

DEFENSIEVOORLICHTINGSCENTRUM
KALVERMARKT 38 – DEN HAAG

De zaal is vanaf 19.00 uur open. De bijeenkomst begint om 19.30 uur.

Vanwege een beperkt aantal plaatsen gaarne **aanmelden** tijdens kantooruren (070-3396197).



Voor overige mededelingen: zie pag. 130



UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl

Secretaris

luitenant-kolonel KLu E.M. Wijers
Telefoon 070 - 339 70 12
Fax 070 - 339 72 86

Ledenadministratie

mw. M.L.W.A. van Gorp-Brouwers
Koninklijke Militaire Academie
Vakgroep SGW / MPC 71 C
Postbus 90002, 4800 PA Breda
mlwa.gorp.brouwers@mindef.nl

REDACTIE

brigade-generaal cav b.d. prof.
J.M.J. Bosch (hoofdredacteur)
Telefoon 071 - 542 18 30
Fax 071 - 542 18 29
E-mail jmjbosch@tiscali.nl

kolonel cav drs. P.J.E.J. van den Aker
commodore KLu drs. G.M. Bergsma
drs. P. Donker
luitenant-kolonel MJD mr. drs. P.A.L.
Ducheine
drs. P.H. Kamphuis
luitenant-kolonel KMar drs. J.A.J.
Leijtens
kolonel MPSD drs. F. Matser
brigade-generaal TS ir. R.G. Tieskens
majoor Marns drs. A.J.E. Wagemaker MA

BUREAU-REDACTIE

mw. drs. A. Kool en
mw. drs. T.H.L. van de Wetering
Instituut Defensie Leergangen
MPC 58B / Kamer 047
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
Telefoon 015 - 284 47 20
Fax 015 - 284 47 21

LIDMAATSCHAP

binnenland € 22,50
studenten € 15,00
buitenland € 27,50

OPMAAK EN DRUK

Drukkerij Giethoorn Ten Brink
ISSN 0026-3869

NADRUK VERBODEN

Coverfoto: Militaire erewacht saluëert
voor vier omgekomen militairen tijdens
een training-incident in Afghanistan.
(Foto: Canadian Forces Combat
Camera, D.J. Mah; collectie IMG/KL)



MILITAIRE SPECTATOR

98

Editoriaal:
'Up or out' bij de krijgsmacht

100

B. Klappe:
Piloten, pillen en proportionaliteit
De afhandeling van een 'friendly fire'-incident in Afghanistan

109

A. Bar-Or en H. Shay:
'Military Education of Israel's Junior Officers'
From 'a Platoon Commander-General' to a Professional Officer

116

W. Ploos van Amstel, M. Berger e.a.:
'Radio Frequency Identification'
Toepassing en toekomst binnen defensielogistiek

125

F.H. Baudet:
'Im Osten nichts Neues'
De veiligheidsdimensies van de CVSE in Nederlandse ogen

131

Boeken

132

L. Polman:
Bericht uit Afrika – Rituelen

134

E.J. Oliemans:
Tegenwicht – Top- of topsalarissen?

136

Samenvattingen/Summaries

'UP OR OUT' BIJ DE KRIJGSMACHT

De staatssecretaris van Defensie, C. van der Knaap, uitte zich onlangs over de invoering van het nieuwe 'up or out-systeem' bij de krijgsmacht.¹ In het kort komt dit systeem er op neer dat het begrip 'beroeps onbepaalde tijd', de militair die kiest voor een loopbaan bij defensie en die uiteindelijk vanuit de krijgsmacht met functioneel leeftijdsontslag gaat, lijkt te verdwijnen. Gedacht wordt aan een tweetal keuzemomenten. De eerste rond het vijfendertigste levensjaar en een tweede rond het vijfenveertigste. Het is echter ook mogelijk dat maar één keuzemoment resteert. Op dat moment is de stem van de organisatie van doorslaggevend belang. De krijgsmacht heeft daarmee een mogelijkheid om ook tussentijds bij te sturen. De staatssecretaris verwijst daarbij naar het feit dat nu al tweederde van het beroepspersoneel niet de pensioengerechtigde leeftijd bereikt en tussentijds de dienst verlaat. Hij wijst er daarnaast op dat een dergelijk systeem in Amerika en Engeland al functioneert. Deze onderwerpen verdienen aandacht. Onze aandacht gaat met name uit naar de zogenaamde 'beroeps', officieren en onderofficieren die kiezen voor een carrière bij de krijgsmacht.

De cijfers zullen ongetwijfeld kloppen. Toch zullen velen zich afvragen of het beeld met betrekking tot beroepsofficieren en onderofficieren hiermee overeenkomt. Natuurlijk verlaat ook beroepspersoneel de krijgsmacht. Er waren telkens jongere en oudere collega's die elders meer en beter perspectief ontdekten. Dat zal altijd zo blijven. Bij de brandweer vinden we de nodige oud-officieren die op de KMA of op het KIM hun opleiding begonnen. Maar ook elders zijn voormalige (onder)officieren van de diverse

krijgsmachtdelen te vinden: bij de politie, bij de douane, in het onderwijs, in het bedrijfsleven en op vele andere plaatsen. Dat zal altijd zo blijven. Niet omdat het gras elders altijd groener is. Dat is soms zo. Er zijn vele redenen om van een eerder gekozen carrière af te wijken. De privé-sfeer kan daarbij een belangrijke rol spelen. Ook bij dit personeel spelen vaarperiodes en uitzendingen een rol. Dat geldt tevens voor fysieke en mentale belasting. Deze belasting is, zeker in het verloop van een carrière, niet steeds van dezelfde orde. De staatssecretaris gebruikt het begrip 'topsport'. Ook beroeps zijn hierin geoefend. Maar zij hebben niet alleen de sport in enge zin in hun pakket. Kolonels en hoger zullen in beginsel niet dagelijks in recordtijd over de hinderisbaan hoeven. Een onderofficier met dertig dienstjaren is zijn omgeving, als het goed is, in vele opzichten tot voorbeeld. In fysiek opzicht zal hij of zij het natuurlijk, gemiddeld gesproken, moeten afleggen tegen de jongere collegae. De kwaliteiten van het oudere beroepspersoneel liggen hoofdzakelijk elders. Dat tweederde van deze 'beroeps' op dit moment niet de pensioengerechtigde leeftijd in uniform bereikt, zal velen verbazen. In eerste aanleg zou dit betekenen dat 'up or out' helemaal niet nodig is of slechts theorie zou zijn. Bij een dergelijk verloop zijn de aantallen blijvers hard nodig.

Dat zo'n systeem in andere landen functioneert is interessant. Dat is echter geen bewijs dat ook de Nederlandse krijgsmacht er onverkort mee gediend is. Loopbaanbeleid is onderdeel van personeelsbeleid en personeelsbeleid is een bijzonder breed gebied dat allerlei aspecten van zorg voor het personeel omvat. Dergelijk beleid kent in elk land een geheel eigen karakter, net zoals

¹ Trivizier, jaargang 58, december 2004, blz. 20-23.

de diverse krijgsmachten in diverse landen een geheel eigen maatschappelijke positie hebben. In de VS en Engeland wordt de familie als het ware onderdeel van de krijgsmacht. Men leeft veelal in door de krijgsmacht ter beschikking gestelde woningen, men leeft veelal op of nabij een militair complex en de basis, kazerne of walinrichting biedt alle faciliteiten, variërend van eigen winkels tot bankfaciliteiten, van kerken tot studiecentra en van sportinrichtingen tot medische voorzieningen, messes en onderdeelsverblijven.

Uiteraard heeft elke krijgsmacht gewoontes, gebruiken, procedures en systemen die eenvoudig zouden kunnen worden overgenomen. Een voorbeeld is het salueren. Jarenlang werd dit binnen de KL op de Britse manier gedaan. Daarna werd de Amerikaanse manier overgenomen. Het was even wennen, maar na enige tijd weten we niet beter. Cultuur was hierbij niet aan de orde, laat staan een barrière. Cultuur kan dat bij schijnbaar nietige zaken wel zijn.

Neem het voorbeeld van 'brigade-generaal'. Jaren lang werden kolonels bevorderd tot generaal-majoor, ook in Nederland. In enkele landen gebeurt dat nog steeds. Nederland is nu gewend aan de brigade-generaal, commodore en commandeur. Toch zit tussen de Nederlandse brigade-generaal en de Britse 'brigadier' het nodige verschil. De Nederlandse officier staat op de generaalslijst. Zijn Britse collega bevindt zich in een soort grijze zone. Oneerbiedig gezegd is hij een soort kolonel eerste klasse. Bij zijn benoeming tot generaal-majoor wordt deze eerst echt opperofficier.

Veel ingewikkelder is een systeem als 'up or out'. Het is niet meer dan een onderdeel van een veel complexer geheel aan waarden, normen en regels. Het is een bouwsteen van een groter geheel en heeft dáár

zin en betekenis. Wij zijn geen Amerikanen of Britten, wij zijn ook geen Amerikaanse of Britse militairen. In sommige aspecten is dat misschien af en toe te betreuren, in andere weer zeker niet. U moet eens vragen hoeveel Amerikaanse militairen drie weken of langer verlof kunnen en durven nemen. In hun systeem staat met een verlof van een dergelijke duur naar het gevoel de functie ter discussie. Maar ook bezoldiging, arbeidsvoorwaarden en pensioen zitten verschillend in elkaar. Het gaat er derhalve om dat ons steeds dat grotere geheel goed op het netvlies staat. Men kan niet zonder prijs een bepaald deel of onderdeel daarvan vertalen naar een verder onvergeleijkbare wereld.

Een 'up or out'-systeem verdient aandacht. De krijgsmacht is expeditionair en dat stelt eisen. De krijgsmacht is er ook mee geïnd dat instrumenten bestaan om kwaliteit en kwantiteit te sturen. Het argument mag echter niet zijn dat een dergelijk systeem elders voldoet. Het elders bestaan kan een goede reden zijn om erover na te denken. Voor- en nadelen behoren voort te vloeien uit een kritische analyse van de toepasbaarheid hier, zonder dat daarbij essentiële andere bouwstenen uit het totale personeelssysteem uit het oog worden verloren.

Belangrijk is evenwel dat nooit uit het oog wordt verloren wat de betekenis van 'echte' beroeps zou moeten zijn. Zij investeren in 'het militaire', zij zijn niet bezig met een overgang naar elders of de voorbereiding daarop. Zij denken na over hun beroep, over het functioneren van de krijgsmacht. Zij verzamelen kostbare ervaringen. Het zijn ook de denkers die zorgen voor de ontwikkeling van doctrine, voor het actualiseren van de commandovoering en het benutten van lessen. Een krijgsmacht kan niet zonder.

Piloten, pillen en proportionaliteit

De tuchtrechtelijke afhandeling van een 'friendly fire' incident in Afghanistan

mr. B. Klappe – luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst*

*You are hereby reprimanded. You flagrantly disregarded a direct order from the controlling agency, exercised a total lack of basic flight discipline over your aircraft, and blatantly ignored the rules of engagement and special instructions. Your willful misconduct directly caused the most egregious consequences imaginable, the death of four coalition soldiers and injury of eight others. The victims of your callous misbehavior were from one of our staunch allies in operation Enduring Freedom and were our comrades-in-arms (...).*¹

Inleiding

Op 17 april 2002 deed zich in Afghanistan in de omgeving van *Tarnak Farms*², een ernstig incident voor waarbij vier Canadese militairen omkwamen en acht Canadese militairen gewond raakten. Twee Amerikaanse F-16 vliegtuigen zagen tijdens een vlucht de met scherpe munitie oefenende Canadese infanteristen aan voor vijand. Zonder definitieve bevestiging van de vluchtleiding af te wachten over de aard van de

bewegingen op de grond (*friend or foe*) en zich later beroepend op zelfverdediging, werd door één van de vliegtuigen een 500 pond lasergeleide bom (GBU-12) losgelaten.

Na 22 seconden trof de bom doel met de hiervoor geschetste noodlottige afloop. Tien seconden daarna meldde de vluchtleiding omtrent de bewegingen op de grond: '*friendlies*'.

Het incident heeft in Canada nogal wat opschudding veroorzaakt en is een langdurige bron vanrijving geweest tussen de Amerikaanse en Canadese regering. Na ruim twee jaar is een eind gekomen aan een lang-slepend juridisch proces tegen de *wingman*, een zeer ervaren majoor-vlieger, die de bom losliet. Zijn formatieleider in het andere toestel had reeds in een eerder stadium ingestemd met een tuchtrechtelijke afhandeling (*non-judicial punishment*).

In deze bijdrage vindt u een korte beschouwing over *friendly fire* incidenten, de achtergrond van operatie

Enduring Freedom en een samenvatting van de belangrijkste conclusies van twee onderzoekscommissies: de Canadese en de Amerikaans-Canadese commissie. Tot slot volgt een weergave van de disciplinaire afhandeling van de zaak tegen de vlieger en een korte nabeschuiving.

'Friendly fire' of fratricide³ incidenten

Het gebruik van technologie, de grotere hoogtes en afstanden waarvan de vijand onder vuur kan worden genomen, het hoge operationele tempo en het vervagen van duidelijke frontlijnen heeft een percentuele stijging laten zien van het aantal *friendly fire* incidenten gedurende de laatste decennia. Gevechten vinden plaats in een verwarrende omgeving, met coalitietroepen van diverse pluimage, met soms gebrekkige communicatiesystemen.

Ook het moeizaam kunnen onderscheiden van vriend en vijand bij het optreden in steden, onder meer door het toenemend gebruik van contractanten, draagt bij aan dit stijgende percentage. De *fog of war* is dichter vandaag de dag.

Toenemend aantal slachtoffers

In de Tweede Wereldoorlog en gedurende de Vietnamoorlog bedroeg het percentage slachtoffers van *friendly fire* zo'n 2 procent.⁴ De Golfoorlog in 1991 gaf een forse stijging te zien

* De auteur is *Special Assistant to the United Nations Military Adviser, UNHQ-New York*.

1 <http://www.af.mil/news>, geraadpleegd 6 juli 2004, gedeelte van berisping in tuchtrechtelijke uitspraak tegen de *wingman*, veroordeeld wegens plichtsverzuim.

2 Tarnak Farms, Kandahar, een voormalig trainingskamp van Al Qa'ida en in gebruik door de coalitietroepen sinds eind 2001.

3 Fratricide: '*the killing of one's brother or sister, or the accidental killing of one's own forces in war*', The Concise Oxford Dictionary, Tenth Edition, 1999.

4 Onderzoek van Lt Col Charles Schrader, Army Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, Kansas, 1982.

naar 17 procent⁵. Slachtoffers tijdens deze laatste oorlog vielen met name gedurende de intensieve tankslagen. Meer dan driekwart van alle schade aan Amerikaans M1A1-tanks en de *Bradley Fighting Vehicles* werd veroorzaakt door *friendly fire*⁶.

Over operatie *Enduring Freedom* en de oorlog in Irak zijn nog geen percentages bekend. Hoewel techniek kan bijdragen aan het vergroten van *situational awareness* en het zelfvertrouwen van de soldaat kan versterken, heeft het soms een averechts effect. Een voorbeeld betrof het verwonden door een 2000 pond bom van een aantal Amerikaanse en geallieerde soldaten bij de strijd om een gevangeniscomplex bij Mazar-e Sharif, Afghanistan.

Het incident werd veroorzaakt door een militair die de batterijen van zijn *Global Positioning System* verving maar verzuimde de coördinaten opnieuw in te stellen. Ten slotte kunnen vraagtekens worden geplaatst bij het gelijke tred houden van de ontwikkeling van zeer complexe wapensystemen en de hulpmiddelen die vijand en eigen troepen uit elkaar kunnen houden. Ook *command and control* systemen tussen de verschillende krijgsmacht delen kunnen bijdragen aan het voorkomen van *friendly fire* incidenten, maar deze moeten dan wel aan de hoogste eisen voldoen.

'Enduring Freedom'

Op 6 oktober 2001 starten de Verenigde Staten en enkele coalitiepartners de operatie *Enduring Freedom*, met als doel het vernietigen van het Al Qa'ida terroristennetwerk en de ondersteunende bases in Afghanistan, inbegrepen het Taliban-regime.

Aanvankelijk worden luchtstrijdkrachten en een beperkt aantal *special*

forces ingezet, in samenwerking met de Afghaanse oppositie (*Northern Alliance*). Later neemt een groter aantal grondtroepen deel: mariniers, luchtmobiele eenheden en lichte infanterie. Omdat Al Qa'ida en het Taliban-regime vrij snel verslagen zijn maar deels ook slechts uit elkaar geslagen zijn, doet zich een situatie voor waarbij geen traditionele confrontatielijnen herkenbaar zijn.

De Canadese onderzoekscommissie

Een week na het incident stelt de Canadese minister van Defensie een commissie in met als taak de aard, omstandigheden en toedracht van het incident vast te stellen. Direct na de formatie vertrekt de commissie naar het operatiegebied en begint haar werk. De Canadese commissie initieert en onderhoudt nauw contact met de Amerikaanse onderzoekscommissie, welke later wordt omgevormd naar een *Coalition Investigation Board*.

Gedurende haar onderzoek worden door de commissie 26 interviews af-

genomen, 65 verklaringen onder ede afgenomen en 800 pagina's informatie en transcripten geproduceerd. Ook wordt via de Amerikaanse commissie beeldmateriaal en technische documentatie verkregen, met inbegrip van radiocommunicatie en de van toepassing zijnde orders voor de operaties in Afghanistan.

De feiten

Het eindrapport⁷ bevat een gedetailleerd verslag van de minuten en seconden die voorafgaan aan het incident dat zich 's avonds tussen negen uur en half tien afspeelt.

A-Company, 3-rd Battalion, Princess Patricia's Canadian Light Infantry Battle Group, is op dat moment ontplooid en bezig met een *Tank Stalk* oefening: met anti-tankwapens en klein-kalibervuurwapens worden doelen op enige afstand onder vuur genomen.

Tegelijkertijd is een Amerikaanse F-16 tweemansformatie van *170th Expeditionary Fighter Squadron* op terugreis na een ruim vijf uur durende vlucht en bereidt zich voor om in de lucht bij te tanken. Aangekomen boven *Tarnak Farms* constateert de



Leden van het '3-rd Battalion Princess Patricia's Canadian Light Infantry Battle Group' dragen hun gevallen kameraden, die zijn omgekomen bij een training-incident in Kandahar, Afghanistan (2002)

(Foto: Canadian Forces Combat Camera, L. Penney; collectie: IMG/KL)

⁵ Zie noot 4.

⁶ 107 Amerikanen en 22 Britten werden gedood of raakten gewond, *Friendly fire*, Stewart M. Powell, *Journal of the Air Force Association*, Vol. 74, No.12, December 1991.

⁷ Tarnak Farms Board of Inquiry, Final report, 19 June 2002, Ottawa.



Eén van de 19 gewonden bij het 'friendly fire' incident van 5 december 1991 (Afghanistan) wordt overgebracht naar een militair ziekenhuis
(Foto: USAF, K. Reed; collectie: IMG/kl)

wingman van de vlucht ('Coffee flight 51') vijandelijk grond-luchtvuur. Hij markeert het doel en meldt de positie ter identificatie via de formatieleider aan de *aircontroller* in de AWACS.

Twee minuten later verzoekt hij het doel met zijn boordwapen, een 20 mm kanon, te mogen aanvallen. De AWACS geeft opdracht 'stand-by' en zendt het bericht voor doelverificatie door aan het *Combined Air Operations Center*. De formatieleider bericht zijn *wingman*: 'let's make sure they're not friendlies'. Ruim een minuut later geeft de *aircontroller* opdracht 'hold fire' en verzoekt hij aanvullende informatie over de eerder gedane melding.

Vier seconden later meldt de *wingman* dat hij mensen op een weg heeft waargenomen en een stuk artillerie dat hem onder vuur neemt. Hij roept zelfverdediging in en begint zijn aanval. De door hem afgeworpen bom ontploft nabij de rand van een drooggevallen rivierbedding waar de eenheid op dat moment is gegroepeerd.

Misinterpretatie van de vliegers

De commissie constateert in haar rapport dat de oefenende infanteristen geen blaam treft; zij hebben zich gehouden aan de voorgeschreven coördinatieprocedures en hebben in

overeenstemming gehandeld met veiligheidsvoorschriften. Door een aantal redenen waren de vliegers niet op de hoogte van de aanwezigheid van het *Tarnak Farms* oefengebied en de oefening met scherpe munitie.

Door niet te beschikken over deze informatie, lijkt het duidelijk dat de vliegers het oefenen met scherpe munitie interpretererden als een bedreiging voor hun formatie. Vervolgens zijn zij begonnen aan een besluitvormingsproces dat leidde tot het inroepen van zelfverdediging en de inzet van een wapen tegen eigen troepen. Alle doden en gewonden zijn het gevolg van de schokgolf en scherfwerking van de exploderende bom.

Tegenstellingen

De commissie stelt dat de acties van de vliegers de primaire oorzaak zijn van de doden en gewonden. Naast de aanvankelijke misinterpretatie van het vlakbaanvuur als een bedreiging voor de formatie bestaat er een reeks gerelateerde storende tegenstellingen tussen de beleving van die bedreiging, de acties van de vliegers en geaccepteerde procedures.

- De *wingman* geeft ongeveer vier minuten vóór het inroepen van zelfverdediging door aan de *air controller* nog munitie aan boord te

hebben. Dit is een ongebruikelijk bericht, gelet op het feit dat de vlucht het operatiegebied verlaat. Het commentaar is ongepast en de reden van de melding is onduidelijk.

- Het verzoeken aan de vluchtleiding door de *wingman* om zijn boordwapen te mogen gebruiken tegen de waargenomen gronddoelen, zo'n 90 seconden vóór het inroepen van zelfverdediging. Gebaseerd op speciale instructies en talloze verklaringen, lijkt een dergelijk verzoek niet logisch en in strijd met de voorschriften. Mede gelet op de eerdere ongepaste mededeling en het feit dat géén van de vliegers ontwijkende acties onderneemt om de vermeende dreiging af te weren, zijn de bedoelingen van de *wingman* verdacht.
- Het door *Coffee flight 51* beschrijven van de situatie op de grond als 'significant rapid fire' in hun richting en op hun hoogte. Het grondvuur bestaat evenwel uit anti-tankgranaten, afgevuurd met tussenpozen van 30-45 seconden, begeleid door automatische wapens en lichtspoorruitie. Het vuur wordt als vlakbaanvuur afgegeven op doelen op 200 meter.
- Het feit dat beiden hooggekwalificeerde vliegers zijn met gevechtservaring, met inbegrip van het waarnemen van vijandelijke grondluchtbeschietingen. Een helikopter-vlieger, net daarvoor in de omgeving van het incident, geeft aan dat de enkele ricochets die hij constateerde, niet boven de 300 meter uitkwamen. Gelet op het onbeperkte

zicht en de ervaring van de vliegers is het verbazingwekkend dat hun waarnemingen over snelheid, richting en hoek zo onnauwkeurig zijn.

- Het niet alleen in de onmiddellijke omgeving verblijven van de vermeende dreiging maar het risico verhogen door af te dalen en daarbij zodanig de snelheid verminderen dat de *wingman* beneden de optimale manoeuvreersnelheid komt. Dit is tamelijk verrassend en tegen de procedures omdat de vlieger zich daarmee bewust aan een hoger risico blootstelt.
- Gedurende de vier minuten vóór het inroepen van zelfverdediging vertoont géén van de stemmen van de vliegers een spoor van bezorgdheid over hun eigen veiligheid. Uit de door de vliegers afgegeven schriftelijke verklaringen en hun getuigenis na de vlucht lijkt het erg duidelijk dat de vermeende dreiging zowel onmiddellijk en ernstig was (zijnde onder vuur). Logischerwijze zou dat hebben geleid tot bezorgdheid in hun stem en agressieve, verdedigende vliegbewegingen.
- Beide vliegers verblijven vóór en na het afgeven van vuur ongebruikelijk lang in het gebied. Het is alarmerend dat géén van de vliegers een defensieve reactie initieert na het treffen van het doel. Beiden blijven cirkelen in het vermeende gebied van de dreiging totdat de AWACS opdracht geeft: '*scram south*'.
- De *wingman* roept zelfverdediging in vanwege het feit dat de formatieleider in onmiddellijk gevaar verkeerde. Dit argument is strijdig met de feiten: de formatieleider blijft gedurende het gehele incident op veilige hoogte en afstand van de vermeende dreiging. Ook is het twijfelachtig dat de *wingman* voortdurend zichtcontact heeft met zijn

formatieleider. Nimmer geeft de *wingman* aanwijzingen aan zijn formatieleider voor het nemen van defensieve maatregelen of beschrijft hij de richting en afstand van het gevaar.

- Gedurende de periode vóór en direct na het incident neemt de formatieleider geen enkel initiatief om de acties van de formatie (zijn *wingman*) onder controle te krijgen. De formatieleider is niet alleen formatieleider maar ook *commanding officer* van *170th Expeditionary Fighter Squadron*. Ondanks de langdurige blootstelling aan de vermeende dreiging en de oproepen en manoeuvres door zijn *wingman*, faalt hij om de controle over de situatie over te nemen en de formatie weg te dirigeren van het onderkende gevaar. De taak van de formatie was '*On-call Interdiction*'⁸, niet het aanvallen van gelegenheidsdoelen.

Systematische tekortkomingen

De commissie constateert dat het bovenstaande leidt tot '*failure of leadership, airmanship and technique*'. De acties van beide vliegers zijn strijdig met schriftelijke aanwijzingen met betrekking tot de reactie op *Anti-*

Aircraft-Artillery en het gebruik van munitie buiten de *engagement zone*.

Hoewel het redelijk is om aan te nemen dat het geconstateerde grondvuur als vijandelijk grond-luchtvuur kon worden opgevat, had een meer gecontroleerde benadering vanaf veilige hoogte en vanuit een veilige hoek kunnen bevestigen dat het hier om eigen troepen ging.

De commissie constateert dat naast de eindverantwoordelijkheid van de vlieger, er systematische tekortkomingen waren op het gebied van luchtruimcoördinatie, controleprocedures en het voorbereiden van missies door de tactische eenheden.

Zo bestond er bij de eenheid géén procedure om te bevestigen dat de vliegers kennis hadden genomen van alle van toepassing zijnde documenten vóór de uitvoering van de vlucht. Het uitoefenen van toezicht hierop betrof een verantwoordelijkheid voor commandanten.

Deze tekortkoming strekte zich uit tot het *Combined Forces Air Component Command*, dat niet over een vastomlijnd proces leek te beschikken om nieuw binnenkomend personeel be-



Twee van de gewonde Canadese militairen krijgen bezoek in het ziekenhuis (Duitslands, april 2002)

(Foto: Canadian Forces Combat Camera, B. Walsh; collectie: IMG/KL)

⁸ Toestellen verblijven in het gebied voor niet-geplande 'Close Air Support'.



kend te maken met de organisatie, het operatiegebied, de *Standard Operating Procedures, command and control-procedures* en de *Commander's Intent*.

Deze procedures, hoewel belangrijk in elke operatie, waren vooral relevant vanwege de relatief korte rotatieperiodes van reserve- en reguliere eenheden.

Falend leiderschap

Een ander voorbeeld van falend leiderschap van de commandant van de

eenheid bestond hierin dat er onduidelijkheid was over de *mission planning* verantwoordelijkheden van het hoofd van de planningssectie en zijn teamleden, en de verantwoordelijkheden van de inlichtingensectie van het *squadron*. Deze verwarring leidde tot opmerkelijke verschillen van mening over de grond-luchtdreiging in Afghanistan tussen een drietal sleutelfunctionarissen: *Commander 332nd Air Expeditionary Group, Commander Expeditionary Operational Support Squadron* en de inlichtingenofficier van 170-th EFS.

De Amerikaans-Canadese commissie

Op 18 april 2002, één dag na het incident, wordt door *Commander-in-Chief, United States Central Command* (CINCCENT) opdracht gegeven een onderzoek in te stellen. Na opdracht van de *Secretary of Defence* om het onderzoek volledig te coördineren met het Canadese ministerie van Defensie, wordt een Canadese brigade-generaal benoemd tot *co-president* en worden Canadese technische adviseurs toegevoegd aan de on-



Twee F-16's patrouilleren boven Afghanistan ter ondersteuning van operatie 'Enduring Freedom'

(Foto: USAF, S.M. Jenkins; collectie: IMG/KL)

daarvan is 170 Expeditionary Fighter Squadron (170 EFS), samengesteld uit een tweetal squadrons van de Illinois Air National Guard.

Omdat slechts een enkele *guardman* zich een vrijwillige afwezigheid van zijn burgerbetrekking van 90 opeenvolgende dagen kan veroorloven, is een rotatieplan bedacht om vliegers korte periodes uit te zenden. Vliegers worden geacht minimaal 30 dagen in het operatiegebied te zijn; enkelen verblijven 45 dagen of langer.

Beide bij het incident betrokken vliegers arriveren medio maart 2002 in het operatiegebied. 170 EFS krijgt als taken om op 24-uurs basis missies boven Irak en Afghanistan uit te voeren. In een reguliere week zou een vlieger maximaal drie missies vliegen in twee verschillende operationele theaters.

'Rules of Engagement'

De commissie besteedt ruimschoots aandacht aan de *Special Instructions* en de *Rules of Engagement* voor operatie *Enduring Freedom*. *Rules of Engagement* hebben onder meer als taak het gebruik van geweld door eigen troepen te bedwingen en zeker te stellen dat ondergeschikten handelen in de geest van de commandant. Daarbij kunnen de *Rules* bijdragen aan het voorkomen van nevenschade, het voorkomen dat eigen troepen slachtoffer worden en het waarborgen dat acties binnen de grenzen van het oorlogsrecht blijven.

De Amerikaanse *Rules of Engagement* voor operatie *Enduring Freedom* voorzien onder meer in het recht op zelfverdediging tegen *Anti-Aircraft Artillery* (AAA): *Aircraft always have the right of self-defense against AAA, and*

...aircraft should NOT deliberately descend into the AAA range to engage or destroy AAA units which fire well below their altitude.

Deze *Rules of Engagement* wijken in beginsel niet af van de Amerikaanse *Standing Rules of Engagement* zoals deze gelden in andere gebieden. De beslissing om geweld te gebruiken tegen een vijandige handeling of een vijandige intentie¹⁰ berust bij de commandant ter plaatse.

Voor het toepassen van het recht op zelfverdediging tegen AAA en het daardoor buiten de *Rules of Engagement* treden in deze omstandigheden gold dat beide vliegers bevoegd waren zelfverdediging in te roepen: beide vliegers zijn commandant van hun vliegtuig.

De commissie beschouwt in haar rapport een aantal factoren om vast te stellen of het gebruik van dodelijk geweld, gelet op de vermeende AAA dreiging, passend was. Aan de orde komen de begrippen noodzaak, proportionaliteit, alle in redelijkheid beschikbare informatie, de onmiddellijkheid van de dreiging en de noodzaak om daarom de *Rules of Engagement* te overtreden en tot slot het motief van vergelding.

Proportionaliteit

De vele andere F-16 vliegers die door de commissie werden gehoord, stellen dat zij in vergelijkbare omstandigheden het gevaar zouden ontwijken en het gebied met verhoogde snelheid zouden verlaten, waarmee de noodzaak voor dodelijk geweld zou zijn vervallen. De twee bij het incident be-

derzoekscommissie, dan de *Coalition Investigation Board*.

In haar rapport⁹ beschouwt de commissie uitvoerig de organisatie en werkwijze van de luchtmachtcomponent. CINCCENT heeft *Commander 9th Air Force* benoemd als *Combined Forces Air Component Commander* (CFACC) die zijn verantwoordelijkheden uitoefent via het *Combined Air Operations Center* (CAOCC). CAOCC geeft leiding aan de *332-nd Air Expeditionary Group* (332 AEW), bestaande uit vier vliegende squadrons. Eén

⁹ Summary of facts of the Coalition Investigation Board, Tarnak Farms friendly fire incident near Kandahar, Afghanistan 17 April 2002, Headquarters United States Central Command, 7 June 2002.

¹⁰ In de Amerikaanse doctrine zijn vijandige handelingen en vijandige intenties onderdeel van het recht op zelfverdediging. In andere NAVO-landen, waaronder Nederland, vormen zij een zelfstandig begrip binnen de ROE en is optreden tegen dergelijke handelingen of intenties afhankelijk van het gestelde in de ROE.

trokken vliegers deden in feite het tegenovergestelde en omcirkelden de vermeende dreiging.

Over proportionaliteit stelt het rapport dat hoewel de vlieger uiteindelijk een bom van 500 pond wierp, hij eerder toestemming had verzocht om minder geweld te gebruiken, namelijk zijn 20 mm boordkanon. Hij heeft evenwel niet gekozen voor een niet-dodelijke vorm van zelfverdediging door zich bijvoorbeeld te verwijderen van de dreiging.

De commissie haalt ook enkele voorbeelden aan van beschikbare informatie die niet gebruikt is of waar niet verder naar gevraagd is. Beide vliegers, maar ook hun eenheid, beschikten niet over volledig bijgewerkte kaarten, terwijl de informatie wel aanwezig was. De onmiddellijkheid van de dreiging moet volgens de commissie blijken uit alle op dat moment beschikbare informatie.

De commissie haalt voorts nog een luchtmachtpublicatie¹¹ aan:

The pilot always retains the right of self-defense and the defense of other friendly assets unable to protect themselves. This right, however, should not be used as a planned work-around for solving poor tactics and decision trees. The F-16 pilot must make a conscious decision that the immediate threat outweighs the risk of fratricide. In situations where there is not an immediate threat, i.e., outside of abort range or nobody is spiked, or when SA on friendly positions is unknown, maintain a conservative, defensive approach to the situation until certain of compliance with the Rules of Engagement.

'Go' en 'No-Go' pillen

Ook het gebruik van *Go* en *No-Go* pillen door de vliegers komt uitgebreid aan de orde. Het gebruik door de Amerikaanse luchtmacht is strikt gereguleerd. Uitgebreide testen zijn vereist om de uitwerking en bijwerkingen op individuele vliegers vast te stellen. Beide vliegers kregen de pil-

len voorgeschreven om vermoeidheid tegen te gaan en voor aanpassing aan de tijdzone in het operatiegebied.

Ongeveer twee uur voor het incident had de *wingman* 10 mg van de *Go* pil ingenomen. De *Go* pil is bedoeld om te gebruiken in combinatie met maatregelen om vermoeidheid te bestrijden, zoals een hygiënische slaapomgeving, beperkt gebruik van *No-Go* pillen (slaapopwekkende pillen) en maatregelen die slaapritmeverstoringen voorkomen.

Van pogingen om deze maatregelen toe te passen was niets gebleken. Voorlichting hieromtrent aan commandanten en vluchtplanners bleef eveneens achterwege. Er was sprake van coördinatie tussen de commandant en de arts over het gebruik van de pillen, zoals vereist door het naasthogere commando.

De artsen die de medicijnen voorschreven vonden dat beide vliegers goed op de medicijnen reageerden en dat de vliegers in de periode voorafgaand aan het incident voldoende rust hadden genoten. Hoewel er enkele administratieve tekortkomingen waren in het *Aircrew Fatigue Countermeasures Program* bleken deze geen factor van invloed op de gebeurtenissen op 17 april. Het over de *wingman* opgestelde schema gaf aan dat deze over 91 procent van zijn cognitieve effectiviteit beschikte ten tijde van het incident.

Gebrek aan discipline

De *Coalition* commissie stelt dat er duidelijk en overtuigend bewijs is dat het incident te wijten is aan het gebrek aan vluchtdiscipline door de *wingman*. Dit resulteerde in het overtreden van de *Rules of Engagement* en het ongepast gebruik van dodelijk geweld.

Major [Y] acted with reckless disregard for the foreseeable consequences of his actions, thereby endangering friendly forces in the Kandahar area,

aldus de commissie.

Als bijkomende oorzaak wordt het falen van de formatieleider genoemd. Deze oefende onvoldoende gezag uit tijdens de vlucht, hetgeen resulteerde in de overtreding van de *Rules of Engagement* en het ongepaste gebruik van dodelijk geweld. De commissie noemt voorts enkele factoren die mede hebben geleid tot het incident: de *Commander 332nd Air Expeditionary Group* stelde zijn meerderen niet in kennis van zijn zorgen omtrent gebrekkige commandovoeringsprocedures en ernstige tekortkomingen in de inlichtingenvoorziening naar de eenheden.

In plaats daarvan deelde hij zijn zorgen op een indiscrete manier met zijn ondergeschikten en zorgde daarmee voor een klimaat van wantrouwen. Hij verzuimde duidelijke richtlijnen vast te stellen voor het plannen en voorbereiden van vluchten en verzuimde dit proces te ondersteunen.

De juridische afhandeling

Het Amerikaanse militair strafrecht is een interne krijgsmachtaangelegenheid, met militaire aanklagers en militaire rechters. Een nadrukkelijke rol is bovendien weggelegd voor de commandant op verschillende niveaus.

In een bijlage van het rapport van de *Coalition Investigation Board* komt de Amerikaanse co-voorzitter met aanbevelingen voor disciplinaire actie: *non-judicial punishment* voor *Commander 332nd Air Expeditionary Group* en *general court-martial* voor de beide vliegers. Op 16 augustus 2002 geeft *Commander Air Combat Command* opdracht aan *Commander 9th Air Force* om zijn disciplinaire bevoegdheid over de zaak over te dragen aan *Commander 8th Air Force*. Deze reikt in september 2002 een beschuldiging uit aan de vliegers, waarna in 2003 het vooronderzoek begint, ge-

¹¹ AFTTP 3-1.5, *Tactical Employment F-16 C/D*.



Herdenkingsdienst van de vier omgekomen militairen (Kandahar, Afghanistan, 2002)

(Foto: Canadian Forces Combat Camera, L. Penney; collectie: IMG/KL)

leid door één van zijn stafjuristen. De beschuldiging bestaat uit een drietal onderdelen.

- Het eerste deel betreft 'nalatigheid in de uitvoering van zijn taken als *wingman* en *aircraft commander* en het opzettelijk nalatig uitoefenen van vluchtdiscipline en nalaten gevolg te geven aan de van toepassing zijnde *Rules of Engagement* en de *Special Instructions* die op dat moment en ter plaatse golden'.
- Het tweede deel betreft 'het verwijtbaar, nalatig en onrechtmatig doden van een persoon door het toebrengen van dodelijke verwondingen met een lasergeleide bom' (*Manslaughter*, vier specificaties voor elk van de dodelijke slachtoffers één).
- Het laatste deel ziet op 'het plegen van een aanslag op een persoon met een voorwerp, een lasergeleide bom, dat waarschijnlijk de dood of zwaar lichamelijk letsel van deze persoon tot gevolg zal hebben' (*Assault*, acht specificaties). De formatieleider wordt alleen het eerste deel van de beschuldiging tenlastegelegd.

In maart 2003 wordt door de stafjurist het vooronderzoek afgerond en in zijn rapport stelt hij dat er voldoende bewijs is voor de aanklachten en voor een *court-martial* proces. Hij betoogt echter dat in het belang van de goede orde en discipline, de aanklachten ook op een andere wijze kunnen worden afgehandeld en adviseert *non-*

judicial punishment – de tuchtrechtelijke afhandeling – in plaats van gerechtelijke actie.

Commander 8th Air Force volgt het advies en biedt beide vliegers op 19 juni 2003 de mogelijkheid in te stemmen met de *non-judicial punishment procedure*. De formatieleider stemt in en krijgt een berisping vanwege *leadership failures*. Op eigen verzoek wordt hem ontslag verleend als *part-time guardsman*. De *wingman* kiest op 25 juni 2003 voor een *court-martial*. Na bijna een jaar verandert hij evenwel van gedachten en verzoekt alsnog de eerder aangeboden *non-judicial punishment*. Nadat *Commander 8th Air Force* instemt, bepleit de *wingman* op 1 juli 2004 zijn zaak bij deze in een besloten bijeenkomst.

De uitspraak

Op 6 juli 2004 doet *Commander 8th Air Force* uitspraak. De *wingman* wordt schuldig bevonden aan *dereliction of duty* (plichtsverzuim). De commandant overweegt naast het in de kop van dit artikel aangehaalde onder meer:

*(...) You acted shamefully on 17 April 2002 over Tarnak Farms, Afghanistan, exhibiting arrogance and a lack of flight discipline. When your flight leader warned you to 'make sure it's not friendlies' and the Airborne Warning and Control System aircraft controller directed you to 'stand by' and later to 'hold fire', you should have marked the location with your targeting pod. Thereafter, if you believed, as you stated, you and your leader were threatened, you should have taken a series of evasive actions and remained at a safe distance to await further instructions from AWACS. Instead, you closed on the target and blatantly disobeyed the direction to 'hold fire'. Your failure to follow that order is inexcusable. I do not believe you acted in defense of Major [U-de formatieleider] or yourself. Your actions indicate that you used your self-defense declaration as a pretext to strike a target, which you rashly decided was an enemy firing position, and about which you had exhausted your patience in waiting for clearance from the Combined Air Operations Center to engage. You used the inherent right of self-defense as an excuse to wage your own war (...)*¹².

Behalve de schriftelijke berisping omvat de straf een inhouding op zijn wedde ten bedrage van \$ 5,672 en overplaatsing naar een niet-vliegende functie bij de National Coast Guard.

Rol van de commandant

De *wingman* gaat in beroep bij de naasthogere autoriteit, *Commander Air Combat Command*. In het door zijn raadsman opgestelde memorandum¹³ stelt de *wingman* onder meer dat constateringen en opgelegde straf niet gesteund worden door het door de commandant beschouwde bewijsmateriaal. Ook zou de commandant arbitrair en eigenzinnig straf hebben opgelegd voor niet tenlastegelegde feiten. Bovendien was de commandant bevooroordeeld en negeerde hij het door de *wingman* ingebrachte en niet-weerlegde bewijs. In het beroep wordt uitvoerig stilgestaan bij gebreken in de informatievoorziening, tekortkomingen in de commandovoering en de vermeende *scapegoat*-cultuur. *Commander 332nd AEW* wordt aangehaald naar aanleiding van zijn betoog dat de lange vluchten boven Afghanistan in strijd waren met luchtmaatregelen aangaande de maximumvliegtijd. Der-

¹² Zie noot 1.

¹³ Memorandum for 18 AF/CC, Charles W. Gittins, Middleton, VA, 15 July 2004 (kopie in bezit van auteur).

Leden van het '3-rd Battalion Princess Patricia's Canadian Light Infantry Battle Group' bewijzen de laatste eer aan vier van hun kameraden die zijn omgekomen tijdens een training-incident in Kandahar, Afghanistan (2002)

(Foto: Canadian Forces Combat Camera, L. Penney; collectie: IMG/KI)



gelijke restricties waren opgelegd als veiligheidsmaatregel, maar werden tegelijkertijd ontkracht door het voorschrijven van de *Go* pillen.

Tot slot wordt nog vermeld¹⁴ dat *Commander 9th Air Force*, die zijn disciplinaire bevoegdheid in de zaak moest overdragen, daags na het incident een e-mail zond aan al zijn *theater commanders* waarin hij stelde 'niet te geloven dat het hier om zelfverdediging ging'. *Commander Air Combat Command* verwerpt het beroep op 3 augustus 2004, waarmee het tuchtproces wordt afgesloten.

Nabeschuiving

Friendly fire is not friendly if you are on the receiving end.

Met de hoofdrolspeler in het incident, een ervaren majoor-vlieger, loopt het evenmin goed af. Het inleveren van de *wings* en ook overplaatsing naar een niet-vliegende functie is voor veel

¹⁴ Zie noot 10.

vliegers immers te vergelijken met langdurige opsluiting. Beide onderzoekscommissies komen tot een vergelijkbare vernietigende conclusie.

In de uitspraak van de tuchtrechtelijke procedure wordt de vlieger in heldere vliegertermen verweten dat hij volstrekt onjuist heeft gehandeld. Zijn opdracht boven Afghanistan was *On-Call Interdiction*, en niet het aangrijpen van gelegenheidsdoelen.

Bij een vermeende dreiging geboden de regels het gevaar uit de weg te gaan. Door deze basisregel te schenden en het gevaar juist op te zoeken kwam de vlieger in de problemen. Zijn gebrek aan discipline leidde direct tot de dood van de vier Canadese militairen en de acht gewonden.

Zelden staan individuele militairen terecht voor incidenten waarbij eigen troepen zijn omgekomen. Meestal is er sprake van een ongelukkige samenloop van omstandigheden *in the heat and the fog of the battle*: een snel veranderende situatie op de grond waarbij men bij gebrek aan een overzichtelijk vijandbeeld 'blindelings' moet vertrouwen op identificatietechnologie of de eigen waarneming. In deze zaak lag het evenwel anders.

De situatie was tamelijk overzichtelijk en had zo kunnen blijven als beide vliegers zich aan de *Special Instructions* en *Rules of Engagement* hadden gehouden. Beide commissies rapporteerden daarom dat er het nodige mis was met de organisatie en aansturing van de diverse eenheden.

Gebrekkige commandovoering op diverse niveaus, tekortkomingen in de informatievoorziening en een haperende vluchtplanning waren mede oorzaak van het incident. Naast de vlieger zijn daarom ook de formatie-leider (tevens *squadron leader*) en de naasthogere commandant berispt.

In alle hedendaagse militaire operaties zijn *Rules of engagement* een bepalende factor. *Rules of Engagement* zijn nadrukkelijk een commandantenverantwoordelijkheid. De commandant dient er op toe te zien dat zijn ondergeschikten de regels kennen en weten toe te passen.

Het behoeft inmiddels geen toelichting meer dat dit staat of valt met het gericht en bij herhaling uitvoeren van oefeningen gebaseerd op voor de hand liggende én niet zo voor de hand liggende scenario's.

Military Education of Israel's Junior Officers

From 'a Platoon Commander-General' to a Professional Officer

colonel (Res.) dr. A. Bar-Or and colonel (Res.) dr. H. Shay

Introduction

The special nature of the Israel Defense Forces (IDF) and its missions entail a far more comprehensive examination of Israeli military education than space permits here. Therefore this article will focus primarily on the education of junior officers who, at the completion of their regular service, make up the bulk of the officer cadre in the reserve forces.

Only a few of them remain in the military as career officers. In this paper the rationale behind the training of junior officers in the early years of the IDF, after the 1948 War of Independence, will be compared with the guiding principles of their training fifty years later.

The construction of the army

The decision to create the IDF was made on May 26, 1948, twelve days after the establishment of the State of Israel. During this period the Hagana, the pre-state, underground, paramilitary organization, was in the midst of a full-scale offensive against a number of invading Arab regular armies. Despite Israel's victory, it was incapable of building an effective defensive force for protecting borders that were determined by the signed armistice agreements.

The responsibility and duty of a commander is to shape the IDF's (Israel Defense Forces) image. A successful commander does this not because he is disciplined or ordered to – but because he intuitively sets a personal example and serves as a role model. His personality and exemplary conduct instill trust, dedication, courage, and sacrifice in his subordinates. Only this type of commander will carry out his missions loyally and successfully.

(David Ben-Gurion, October 27, 1960)

The balance-of-power between Israel and its Arab neighbors was extremely asymmetric. Israel lacked sufficient strategic depth, and was delineated by long and often ambiguous, intersecting borders with four Arab countries. Moreover, the Arabs enjoyed a clear advantage in most of the basic military resources needed for another round of fighting, such as population size, economic stability, and international status.

Quality of military personnel

Israel's only advantage lied that time in the quality of its military personnel whose 'esprit de corps' and know-how could influence developments on the battlefield by means of:

- Counterbalancing the Arabs' quantitative advantage.
- Serving as a deterrent against another war, and winning it if forced to fight.

Creative thinking was required for both the construction and operational concept of the army. It had to possess a qualitative edge to overcome its enemies' quantitative superiority in order to win the wars in the future.

Unlike its Arab neighbors, Israel could not afford to lose even one war.

Moreover, strategic conditions dictated that a military victory would have to be quick and decisive, that is, not gained by attrition of the other side's forces and resources.

Training of junior officers

A major factor in such thinking was the training of junior officers who would become the IDF's professional backbone. Most of the IDF's combat strength is based on reserve units and



Zicht op Jeruzalem (Foto: A. Kool)

compulsory conscription. ‘The Defense Service Law’, one of the first laws passed by the Israeli Knesset (parliament), established a volunteer professional core for training the defense force to execute its missions, including non-military ones carried out mainly by junior officers.

Immigration waves

Ben-Gurion, who functioned as both prime minister and defense minister in Israel’s formative years, played a major role in determining the army’s tasks. He viewed the army as the nation’s melting pot. After the War of Independence, he devoted most of his time to ‘molding’ the new Jewish state. During this period the country was still recuperating from the long period of fighting that had exacted a high toll of casualties. It was also a time of dealing with the post-war economic crisis and the absorption of large waves of immigration.

The number of new immigrants was larger than the veteran population. One of the tasks placed upon the army between 1949-1953 was immigrant absorption. The army was ordered to educate the new immigrants, due to the fact that the Ingathering of Exiles was the foundation on which the new nation will build its strength and safeguard the independence of the state.

A ‘people’s army’

Ben-Gurion perceived the army as Israel’s largest educational system, the melting pot of immigration that tore down the ‘walls’ between tribes and communities.

The army was the only recognized establishment without barriers or disputes that was expected to unify all of the national sectors by serving as a ‘people’s army’. That was the only capacity, and not as an aloof professional force, could the state’s security be genuinely established at that time.

Ben-Gurion ordered the army to undertake national tasks because he believed it the only institution where:

...the youth of all classes meet. This offers us a golden opportunity to heal the breaches, close the deep rifts, and bring the community together under equal and equalizing living conditions. This is how we will create Jewish unity and brotherhood, not only in words and ideologies but mainly through

deeds by eliminating illiteracy, raising the educational level, and strengthening human and Jewish values...

(Ben-Gurion, 1949 : 21)

A symbol for the nation

In Ben-Gurion’s eyes, the IDF was the only national institution in the first years of statehood that ‘with advanced education could be transformed into a symbol and model for the nation... This must be one of the IDF’s objectives since no other power [in the state] can serve as such a symbol to the people.’ (Ben-Gurion, 1959)

The army’s junior officers, in addition to their regular military assignments, bore the lion’s share of this heavy national undertaking. This dualism aptly illustrated the ongoing debate in the IDF over the question of military service as a calling or a profession. In the past

it was admissible to regard connection with the army as a calling and not a profession, as though a contradiction existed between the two...[therefore] the realization of the calling on a high level – requires a continuous effort at improving professionalism, without precluding calling as a condition for [professionalism].

(Amidror, 2002 : 53)

For years the debate over turning the officer cadre into a profession elite impeded improvement of the IDF officers’ professional level, beginning in the first stages of their training. Although the junior officers bear the brunt of Israel’s daily security tasks and their actions have strategic implications, they remain the weak link in the chain of command from the point of view of training.

This sad condition exists despite the impressive list of reforms that helped raise the quality of middle and upper level officers.

In recent years a number of changes have been introduced into the junior officers' training program, but there must be a comprehensive re-examination of the entire training course and its relevance to future challenges.

This article will analyze the rationale of the previous IDF junior officers' training program vis-à-vis the recently introduced changes whose goal is to improve the training process by adopting certain features of the professional model similar to the one currently in use in European countries.

An efficient organization and...

Many experienced junior officers who participated in the War of Independence left the service at the end of their compulsory service, though the army faced both military and civilian tasks that demanded a large cadre of junior officers. Ben-Gurion, who closely followed the army's development, understood that junior officers had to receive training not only as professional commanders and instructors but also as officers who understood, first and foremost, the larger national requirements of their role.

Ben-Gurion wanted to inculcate awareness that the army's strength is determined not by military training and 'esprit de corps' alone, but by good administration, efficient procedures, and concern with a thousand and one details. Omission of these details would sap the army's strength and destroy the nation's ability to maintain an effective military force. Victory is not achieved by self-sacrifice alone.

The secret of victory is perhaps three-quarters efficient organization.

As for national tasks, junior officers were required to devote their time and

energy to assisting the poorer levels of the population, raising their self-respect, helping them develop good habits and cultural goals, and instructing them in the values of pioneering youth.

This will not come about through philanthropy or 'charity,' but through the comradeship of arms and sharing of common danger.

...spiritual qualities

Therefore, 'the commander must bear the responsibility not only for the military training of the soldier, but also for the molding his character... In the final analysis war is not waged by cannon or plane but by the person who uses them, who puts them in action.' (Ben-Gurion, 1949 : 21-22)

The warrior's key qualities are not physical strength or technical skill – though their importance should not be underestimated – but his *spirit*, his intellectual and spiritual strength, his knowledge and intelligence, his mental resources, perseverance, devotion, courage in the face of danger, creative initiative, and that noble, sublime element hidden in the depths of his soul which can 'overcome death'.

This is the heart of the officer's responsibility. A real officer can serve as a role model by dint of his own personality; he can educate others by his own nature. Only the living example of the officer's dedication to the supreme values we are fighting for will induce love and obedience in his soldiers and awaken in them the wellsprings of the highest heroism lying dormant in every person's soul.

Our secret weapon is the exalted spirit of man.

And we will have recourse to this weapon as long as we face the threat of war. The ideal officer's own way of life sets an example for others to follow; it is his secret weapon.

The 'infantry model'

The question before us is: how could such a complex system of expectations be applied to a junior officers' training program? It should be noted that most of candidates are drafted for relatively short terms of compulsory service because of the



Het plein voor de klagmuur. Het deel van de muur waar vrouwen mogen bidden (rechts) is afgesloten met een hek (Foto: A. Kool)

social principle that the people's army is based on compulsory service and the reserve corps drawn from the civilian population... and the deployment of officer potential exists at all class levels.

(Pa'il, 2002 : 39)

This outlook has influenced the training of junior officers for command positions in IDF combat units, and emphasizes the basic concept that the 'infantry model' is the optimal one for junior leadership training.

The training of junior officers according to infantry standards derives from a principle dating back to the pre-state, Hagana period when a combat soldier had to pass an NCO course. Only after acquiring NCO skills could he enter the IDF Officers' Candidate School (Bahd 1).

According to Gabriel & Gal, it was assumed that officers should serve as enlisted men for at least one year, a perspective that is obviously predicated on a value system regarding the officer's role that is different from the British and American systems. The authors claim that this requirement is one of two key points unique to the IDF. (Gabriel & Gal, 1984 : 43).

Experience as an NCO

The second major point in the professional training of the junior officer relates to his prior experience as an NCO or squad leader in a combat unit where he can demonstrate skills and allow his superiors the opportunity to evaluate his officer potential.

After three to five months in operational units, junior leaders are technically eligible to attend officer candidate school in order to become full-fledged officers of the IDF... [The junior leadership program's success rate] at producing potential officer material can be assessed from the fact that almost 80 per cent of the junior leaders do well enough to qualify as potential officer candidates

(Ibid pp. 44-45)

Academic studies

The officer candidate academic studies program is another channel, although a less common one, for junior officer training. The program is based on the American Reserved Officers' Training Course (ROTC). The original idea was to 'enable physically and intellectually able 18-20 year olds, with leadership potential, to obtain an education and broaden their horizons before becoming officers and taking command of IDF soldiers'.

Due to the program the recruitment of these young men is postponed by 3-5 years, allowing them to acquire a high level of technological and academic education at a relatively young age. This is in line with the demands of managing the complexities of modern warfare that increasingly depends on scientific, technological advances. (Pa'il, 2003 : 78-79) These officers undergo regular combat training at the IDF's officer candidate school.

The officers' course is designed to train junior officers in a relatively short time span within the framework of their compulsory service. The objective is to furnish officers with sufficient practical experience as field commanders before they enter the reserves.

While there are advantages to a short, intensive training course that prepares NCO's for combat duties as officers, the model is not without its shortcomings. The problem lies in producing a cadre of officers who view combat command as a career profession. (Gal, 1996 : 22)

The junior officers

The junior officers' contribution was widely recognized during the early years of statehood as well as in subsequent episodes (with an average of one major war per decade). The junior officers displayed outstanding capability, resourcefulness, and sacrifice – characteristics that overshadowed their lack of a broad professional basis.



The officer candidate school developed an independent and self-disciplined officer with an aptitude for decision-making.

The junior officer was taught to think 'like a general' who had to make critical decisions.

The training program instilled basic values such as honesty, reliability, quick thinking, morality, leadership, and conduct that inspired his troops' emulation. These skills enabled the junior officer to carry out a wide variety of military and civilian assignments after graduation.

The IDF's senior command was fully aware of the need to train as well professional officers and that longer training periods were required. The idea of military training at the high school was not intended to solve the shortage of junior officers during the IDF's early years, rather, it was meant to set in motion a process of preparing army



In Mea Shearim, de ultra-orthodoxe wijk van Jeruzalem
(Foto: A. Kool)

the military boarding school had to prepare its graduates for service in the permanent army, which it did [by ingraining] personal values necessary for men in positions of responsibility in the IDF based on love of the country and readiness to carry out an assignment.

(Aviad, 1963 : 49)

The Military Boarding School achieved its goal, and its graduates' contribution to the IDF senior command and state security has been invaluable. In recent years, the Military Boarding School, like the rest of the army, has had to adjust to changing needs and challenges. The idea has been broached of transforming the school into a paramilitary command academy. At the same time, the IDF has considered as well reforming the officer candidate school program.

Criticism of the IDF

The changes demanded at the various levels of training, especially at the junior officer level, stem from the glaring need to improve the professional standard of officers at all levels. Criticism of the IDF's professional level began after the Yom Kippur War (1973) and continued through the War in Lebanon (1982-2000) and the Palestinian uprising in the occupied territories that erupted in 1987.

In each of these wars the IDF was perceived as having failed to achieve a lightning victory as it did in the Six-Day War (1967). Strategic developments, such as the peace agreements with Egypt and Jordan and the elimination of the Iraqi military threat, along with severe economic cutbacks in the military budget and changes in Israeli society appear to be leading toward a decision for transforming the IDF into a full-fledged professional army.

Towards a new, technology-oriented army

For all practical purposes the IDF will cease to be a people's army in the near future. Almost 50 per cent of the population of conscript age is either granted a waiver or serves only part of the time required by law. Even the army reserve, the IDF's main force, is no longer considered a universal obligation in Israeli society since only a minority (30 per cent) is called up for reservist duty.

Although the IDF, and especially the national leadership, shun decisions related to a new model army, it seems that the combination of strategic developments and budget restraints that weigh heavily on the army and security establishment will enable a transition to a professional army even if formal decisions are delayed.

The people's army, where military service is still seen as a calling (at least on the rhetorical level), will gradually be relieved of the national and social tasks it has carried out since its founding.

In contrast, the professional army will enable the rapid and effective implementation of the kinds of changes needed in the IDF's structure. (Cohen, Eisenstadt, & Bacevich, 1998 : 99-100)

The technological advances in military hardware that were conspicuously demonstrated in the US's two wars in Iraq illustrate the requirements of the future battlefield. The IDF understood the significance of these changes at an early stage, and acquired and developed a long list of special fighting materiel that will facilitate the transfer to the new, technology-oriented army.

Furthermore, there is a continuous need to prepare the army for dealing

officers and civilian leaders through academic studies, military science, discipline, leadership, and practical training that would influence the student and educate him to be 'a servant of the people' in any role he was presented with, especially during his military service.

The Military Boarding School

The first step taken in meeting this challenge was the decision to open a military boarding school next to the Reali High School in Haifa. The school was inaugurated in 1954 on the basis of a trial period. Its aim was to provide high school education, train the students for positions in the defense command structure, and educate them toward fulfilling any role of responsibility in the state.

In other words, the boarding school was designed to prepare qualified youth for command positions in the IDF, by giving them a high level of studies, moral instruction, and military skills. (Vilian, 1988 : 38) In addition,

with the complexities of limited conflict – whether on the Lebanese border or with the Palestinian population and terrorist organizations in the occupied territories. Developments in the nature of combat place a new set of challenges before the junior officer cadre, and require different methods of training. The fifty-year old officer training model needs a thorough overhaul.

Deficiencies of the old model

One of the deficiencies of this model is its emphasis on the technical level rather than a broader base of military knowledge. Cadets were technically prepared to be platoon leaders; but the officer image and the way military command is regarded as a profession are far different from that in other armies.

Despite the long-acknowledged need for changes in the IDF's officer training course, reform has been slow. Some observers claim that this is because the IDF, as a militia-like peoples' army, avoids the concept of war as a field of science. (Shelach, 2003 :

85) In recent years the IDF's senior command has recognized the need for a comprehensive rethinking of the professional training of junior officers, even if this is completely unrelated to the transition of the IDF into a professional army.

Also contributing to this development has been the awareness that basic challenges, stemming from the nature of the confrontation, have forced the IDF to focus its attention on the junior command. Thus, a sergeant-majors' course was opened at the tactical command school in 1999, and the officer training course program was completely revamped in 2001.

Changes in the training program

The change in the officer training course was made by combining basic training of all branches of the ground forces. Assuming that this change will upgrade the level of junior officers because of its emphasis on the fundamentals of command and will provide a broader basis of military thinking during officer training, instead of the stress on technical skills as it used to be. The suggestion for dealing with the professional challenge of command calls for the delegation of aut-

hority to the level of junior officers, and emphasizes a high degree of coordination so that field commanders can respond quickly.

This approach requires a training program based on a crystallized military doctrine where similar thinking and trust are implanted at all command levels, and authority is delegated down to the lowest ranks.

Professional thinking

According to this rationale, the junior officer will be required to adapt himself to professional thinking from the start of his training. This is characterized by curiosity and questioning (as well as the qualities mentioned previous). The cadet will be taught to develop the ability to see the 'total picture' and apply good judgment, bold decision-making, and mental flexibility.

As a junior officer he will have to assume the responsibility for his decisions and the willingness to accept mistakes of his subordinates, while he exhibits self-confidence, restraint, and courage. The ground forces officers' course has been designed to inculcate these qualities in the trainee,



**Een van de
- zwaar bewaakte -
toegangswegen
tot de oude stad
van Jeruzalem.
Op de achtergrond
de koepel van de
Al Aqsa-moskee
(Foto: A. Kool)**

without changing the length of training time (six months).

Tactical command college

The next stage was the establishment of the tactical command college aimed at officers who would remain in the standing army and become professional officers for a lengthy military career. The new program includes the introduction to technology, a broad survey of military history, and the fundamentals of management, command, decisionmaking, military law and ethics.

The tactical command college that opened in the summer of 1999 offers its carefully chosen participants a two-year program combining military science with academic studies. Stress is placed on military history and a multi-disciplinary program of management, law, and security.

In addition, the academy's lessons are designed to broaden the students' knowledge of military science and deepen their understanding of military life in order to strengthen command as a profession:

to impart to the young officer cadre with the basic skills needed for fulfilling command roles at the tactical level and as the basis for the officer's continuing development, stressing IDF service as a profession and way of life.

The academy's goals:

- **Knowledge** – inculcating a broad theoretical background in military science and a high degree of proficiency in tactics.
- **Command and Leadership** – grooming officers with a moral and professional commitment, and the ability to make correct decisions and carry them out under changing circumstances.
- **Thinking and Learning Talents** – enhancing thinking and study skills, self-criticism, inquisitiveness, and

scientific criticism as the basis for personal development and learning throughout the military service.

- **Professional Identity** – the building of a professional identity and view of military service as a way of life.

The short-term experience of integrating academy graduates of the IDF into the command structure points to the success of most of the reform's objectives and the qualitative advantage of academy graduates who return to active service with more experience, foresightedness, and learning skills than their fellow officers who did not attend the academy.

While the higher level of professionalism among the academy graduates poses a challenge for their superior commanders, it also has a positive influence on the immediate environment and has proven to the top brass that a new breed of commander has entered the IDF.

The Israeli Air Force

The Israeli Air Force has also recently adopted this form of instruction (2002) in its flight school. The cadets' program now includes academic as well as technical studies, and grants the pilots a university baccalaureate degree at their graduation. The air force sees the expanded (and lengthier) course as highly suited to the training of its cadets.

Sparta versus Athens

This article has dealt with the trend in the IDF to upgrade its officer training course, irrespective of the IDF's transformation into a professional, all-volunteer army. The senior command is aware that an improved officers' training program could significantly raise the IDF's professional standard. Senior officers responsible for training junior and middle-ranking commanders claim that recognizing military science as a bona fide academic field will facilitate the establishment of a military academy.

Zigdon and Raviv recently published a detailed plan (2003) on the benefits of an Israeli military academy for training junior officers, as well as middle-level and senior-ranking commanders. Although the academy is still far from realization, it indicates a trend in the IDF that resembles the Spartan model still in vogue in a number of professional armies in Europe.

Paradoxically, while in Israel this trend is considered as genuine progress in military education, some European armies are inclining toward civilian educational standards, that is, they are 'moving away from Sparta and approaching Athens.' (Haltiner, 2003 : 190)

Bibliography

- Amidror, Y. (2002) *Thoughts on the Army and Security Matters*, Tel Aviv [Hebrew].
- Aviad, S. (1963) 'The Tenth Anniversary of the Military Boarding School,' *Ma'arachot*, No. 147, p. 49 [Hebrew].
- Ben-Gurion, D. (1949) 'To Young Commanders,' *Jewish Frontier*, pp. 20-22.
- Ben-Gurion, D. (1959) 'The IDF as an Educating Organization,' April 2nd, *Ben-Gurion Archives*, Military File [Hebrew].
- Cohen, E.A., Eisenstadt, M.J., & Bacevich, A.J., (1998) *Knives, Tanks & Missiles – Israel's Security Revolution*, The Washington Institute for Near East Policy, Washington D.C.
- Gabriel, R.A. and R. Gal, (1984) 'The IDF Officer: Linchpin in Unit Cohesion,' *Army*, January, pp. 42-49.
- Gal, R., 'Thanks to a Study of the Present Model of the Israeli Officer,' *Maarachot*, (1996) No. 346 [Hebrew].
- Haltiner, K. (2003) *NL Arms – Netherlands Annual Review of Military Studies*, Breda, NL, Royal Netherlands Military Academy (KMA).
- Pa'il, M., (2003) *Humane Military Leadership*, p. 39. [Hebrew]
- Shelach, O. (2003) *The Israeli Army: A Radical Proposal*, Tel-Aviv: Kinneret, Zmora-Bitan, Dvir – Publishing House Ltd., [Hebrew].
- Vilan, Y. (1988) 'From Boarding School to Military Academy,' *Maarachot*, No. 312-313, p. 38 [Hebrew].
- Zigdon, Y. & Raviv, A. (2003) 'Military Academy – The Outstanding Sign of a Professional Army,' *Maarachot*, No. 390, pp. 48-53 [Hebrew].

'Radio Frequency Identification'

Toepassing en toekomst binnen defensielogistiek

Prof. dr. W. Ploos van Amstel; M. Berger – eerste-luitenant logistiek; mw. ir. A. van der Ham; E. Poiesz – eerste-luitenant van de Koninklijke Luchtmacht en ir. T.J.S. Vogten*

Inleiding

Radio Frequency Identification (RFID) biedt de mogelijkheid om objecten (zoals producten, pallets en kratten) te identificeren en draad- en contactloos te volgen in bedrijven en logistieke ketens. RFID lijkt een ware hype, zowel binnen de civiele wereld als binnen defensie. Het Amerikaanse leger, vaak voorloper op het gebied van logistieke innovatie, gebruikt RFID in de oorlog in Irak, overigens met wisselende ervaringen. Zo bleek de communicatie tussen de RFID-tag en het ERP-systeem in de woestijn niet zonder problemen (Computerworld, 26 juli 2004).

Grote retailers als Wal Mart en Metro experimenteren met RFID, samen met hun leveranciers. Metro, een grote Duitse supermarktketen, heeft een experiment gedaan door één winkel, de *Metro Future Store*, uit te rusten met RFID. Individuele producten zijn *getagd* met verschillende doeleinden: diefstalpreventie, vaststellen van de beschikbare voorraad, het genereren van verkoopdata en werkomgevingen of bij grote volumes te scannen producten. In het laatste geval leveren tags een besparing op doordat minder

* Prof. Ploos Van Amstel is hoogleraar logistiek aan de KMA in Breda. Luitenant Berger is werkzaam bij 43 Bevoeie. Luitenant Poiesz is hoofd staf operationele ondersteuning op de vliegbasis Leeuwarden. Mevrouw Van der Ham is senior advisor bij TNO Inro en ir. Vogten is werkzaam als account manager bij Quantix Media.

'Just-in-time', met bestemming Bagdad

Slimme containers blijven zichtbaar in de nevels van de oorlog

De opmars van het Amerikaanse leger naar Bagdad werd mede mogelijk door het gebruik van geavanceerde RFID (*radio-frequency identification*) in de aanvoerlijnen. Door *total asset visibility* weten logistici te allen tijde waar ter land, ter zee of in de lucht de containers met bommen, brandstof en bruine bonen zich bevinden.

Operatie *Desert Storm* was 'strategisch' een succes, maar logistiek een nachtmerrie. Meer dan de helft van de tachtigduizend containers die uit de VS naar het Midden-Oosten werden verscheept moest worden opengemaakt – vaak meerdere keren – om te zien wat er eigenlijk in zat. Omdat *container-diving* niet altijd even grondig werd gedaan, aten sommige soldaten drie keer per dag een ontbijt en anderen drie keer per dag een lunch. Ook containers met munitie moesten worden opengemaakt om te zien wat voor kogels en bommen er precies in zaten. Tienduizenden containers werden na operatie *Desert Storm* ongeopend teruggezonden.

Door de lange aanvoerlijnen is de logistiek van operatie *Iraqi Freedom* nog complexer dan die van de vorige Golfoorlog. Volgens onofficiële cijfers werd er per dag vanuit Koeweit gemiddeld zestig miljoen liter diesel, een miljoen liter water, vierduizend ton munitie en 330.000 maaltijden via de aanvoerlijn richting Bagdad gepompt. Ondanks de lange verbindingslijnen lijkt het erop, dat men er goed in is geslaagd de troepen in Irak te bevoorraden.

Het grote verschil tussen 'Desert Storm' en 'Iraqi Freedom' is dat het Amerikaanse leger in de tussenliggende jaren is overgestapt van het *just-in-case* naar het *just-in-time*-principe voor alle logistieke operaties. Om 'totale transparantie' in de toeleveringsketen te bereiken, heeft het Amerikaanse ministerie van Defensie een op RFID-technologie gebaseerd systeem geïntroduceerd. Daarmee kan defensiepersoneel met de juiste toegangsrechten een databank raadplegen, die laat zien waar ter wereld alle 270.000 containers van de Amerikaanse krijgsmacht zich bevinden en wat hun inhoud is.

Bron: *Computable* (18 april, 2003, samenvatting)



Inspectie opslagprocedure op Yokoto Air Base in Japan (Foto: US Air Force; bron: IMG/KI)

personeel nodig is om data te verzamelen en er minder onnauwkeurigheden voorkomen.

De opmars van RFID gaat gepaard met talrijke beloftes:

- Veiligheid
- Transparantie van transport en voorraden die onderweg zijn in het distributietraject: vanaf het magazijn tot aan de winkel, of in het geval van defensie, het inzetgebied.
- Volgen van gevaarlijke stoffen in de logistieke keten.
- Tracking en tracing: het moeiteloos kunnen vinden van producten in de logistieke keten.
- Voorraadloos werken door een grotere snelheid en betrouwbaarheid in de logistieke keten.
- Kwaliteitsbeheersing van de logistieke keten, waardoor de uiteinde-

lijke klanten het juiste product op de juist tijd krijgen.

Toch zijn de eerste critici ook al opgestaan. Directeur Jeff Woods, van het onderzoeksinstituut Gartner, ziet RFID als een hype waaromheen een misplaatste urgentie hangt. Het biedt op termijn volgens hem wel een kans op verbeterde informatievoorziening, maar logistieke sturing en organisatie blijven uiteindelijk bepalende factoren voor optimalisatie van voorraden en de servicegraad voor klanten (Helders, Vetman, 2003). Verder zien verschillende critici RFID als te duur en zal het volgens hen voor toepassing op productniveau nooit rendabel worden.

De veranderende taakstelling van de krijgsmacht, betekent ook een herziening van het logistieke concept. De-

fensie heeft geen, bij voorbaat, vastgesteld operatietoneel meer en kan waar dan ook ter wereld worden ingezet ter uitvoering van uiteenlopende taken. Defensie wordt geconfronteerd met het optreden in verschillende delen van het geweldsspectrum, van crisisbeheersing laag in het spectrum tot operaties met een vredesafdwingend karakter. Nederlandse eenheden moeten zich snel in het inzetgebied kunnen ontplooiën. Daar wordt ook de vredesorganisatie op aangepast.

Expeditionair optreden, vechten in verstedelijkte gebieden en deelname aan de NATO *Response Force* (NRF) zijn hiervan voorbeelden. De logistieke keten moet op zo'n manier worden ingericht dat het in staat is deze wijze van opereren te ondersteunen: sneller, nauwkeuriger, flexibeler, transparant en traceerbaar en gezamenlijk met



Militairen lossen handmatig duizend stuks telecommunicatie-apparatuur uit luchtmachttoestel op Kirkuk Air Base in Irak

(Foto: US Air Force; bron: IMG/kl)

andere krijgsmachten. Eén van de manieren om dit te bewerkstelligen is het beter ondersteunen van de soldaten door het verhogen van de responsiviteit, transparantie en toegankelijkheid van logistieke middelen door *Joint Total Asset Visibility (JTAV)*. JTAV is gericht op inzichtverhoging in de beschikbaarheid van middelen. Realisatie ervan betekent dat de krijgsmacht in staat is gebruikers te voorzien van tijdige en nauwkeurige informatie over plaats, verplaatsingsrichting, toestand en identiteit van eenheden, personeel, uitrusting en voorraad (Van Merriënboer e.a., 2002). Is de invoering van een RFID-systeem bijvoorbeeld een eerste stap op weg naar 'total asset visibility'? Tijd dus om de balans op te maken: heeft de Nederlandse krijgsmacht ook voordelen bij invoering van een RFID?

In deze bijdrage beschrijven we eerst kort wat een RFID-systeem inhoudt. Daarna inventariseren we de factoren die bepalend zijn bij het ontwerpen en inrichten van een RFID-systeem. Aan de hand van een aantal cases maken we duidelijk welke praktijktoepassingen in transport en logistiek er al zijn en onderbouwen we dat RFID een aantal logistieke innovaties ondersteunt. Tot slot staan we stil bij aandachtspunten voor invoering van RFID bij Defensie.

Het RFID-systeem

Een RFID-systeem bestaat in zijn meest eenvoudige vorm uit een *tag* (transponder) en een *reader* (communicator of interrogator). Hierdoor kan informatie die op de tag is vastgelegd, op afstand worden uitgelezen met 'radio frequency' communicatie. Deze informatie is te lezen met een *hand-held* apparaat of een computer. 'Tags' zijn niet meer dan kleine zendertjes die, vanaf het moment dat ze binnen het bereik van een communicator komen, worden geactiveerd door radio-signalen die deze via zijn antenne of scanner uitzendt. De passieve tag heeft geen eigen energiebron, maar onttrekt energie aan de 'reader'. Passieve tags zijn klein, relatief goedkoop en hebben een onbeperkte levensduur. Winkels gebruiken ze in veel toepassingen. De actieve tag heeft een eigen energiebron.

Er zijn meerdere types tags. Actieve tags zijn groot, relatief duur, en hebben een beperkte levensduur van maximaal tien jaar. Ze kunnen op grotere afstand gelezen worden. Een *read-only* tag kan eenmalig worden beschreven met data, die vervolgens door een 'reader' uitleesbaar is (dit zijn meestal passieve tags). Ze kan meermalen gelezen en beschreven worden. Over het algemeen zijn deze tags actief.

Na activatie van een tag stuurt het zijn gegevens naar de communicator die ze demoduleert, decodeert en bekrachtigt om ze vervolgens door te sluizen naar de hoofdcomputer.

De RFID-tag lijkt sterk op een barcode, de bekende streepjescode, maar heeft voordelen tegenover barcodering:

- RFID-tags hoeven bij het lezen niet zichtbaar te zijn. Mede daarom is handmatig scannen niet nodig maar kan dit worden geautomatiseerd.
- De snelheid van het lezen is vele malen hoger dan bij barcodes waardoor een hele pallet of een winkelwagentje als het ware in één keer te scannen is;
- RFID-tags zijn naast uitleesbaar ook beschrijfbaar.
- Een RFID-tag kan meer data bevatten dan een barcode en wordt daarmee een verplaatsbare database.
- RFID-tags zijn beter toepasbaar in moeilijke omstandigheden als een vuile of natte omgeving. Deze kunnen bijvoorbeeld ook gebruikt worden op producten die tijdens het productieproces geverfd worden of aan extreme temperaturen blootgesteld.

Ontwerp van een RFID-systeem

Een bepaalde situatie vraagt om een specifieke RFID-oplossing. Er moet daarom gekeken worden naar de technische en functionele eigenschappen van de individuele RFID-componenten (Van der Ham en Vogten, 2005). Daarnaast is de prijs bepalend voor de economische haalbaarheid. Bij het kiezen van het RFID-systeem moeten de factoren uit de tabel in oenschouw genomen worden.

Beperkingen

Naast de voordelen die RFID-systemen bieden voor het inzichtelijk maken van logistieke ketens zijn er ook beperkingen. Eén van de struikelblokken zijn de nog hoge kosten verbonden aan de tagproductie (vooral de kosten van grondstoffen). Ontwikke-

	Eigenschappen van RFID-systemen
Leesafstand:	De afstand tussen de reader en de tag die nodig is om data te lezen of weg te schrijven. De leesafstand wordt vooral bepaald door het type tag (actief of passief), door de gebruikte frequentie en door het vermogen van de reader en van de tag. Daarnaast zijn omgevingsfactoren (vocht, metaal) bepalend.
Datacapaciteit:	De hoeveelheid data die op een tag kan worden opgeslagen. Een tag kan een aantal megabytes aan informatie opslaan; de kosten van een tag gaan omhoog bij een hoge datacapaciteit terwijl de leesafstand kleiner wordt.
Leessnelheid:	De snelheid waarmee data van de tag gelezen kan worden die vervolgens naar een systeem wordt gestuurd. Daarnaast kan leessnelheid betrekking hebben op het aantal tags dat per seconde door de reader gelezen wordt (zie 'onderscheidingsvermogen'). Leessnelheid van de data op de tag wordt voornamelijk door de gebruikte frequentie bepaald.
Onterscheidingsvermogen:	De mate waarin het mogelijk is om met verschillende tags 'tegelijker-tijd' te communiceren zonder dat de signalen met elkaar interfereren. Naast de reader, is ook bepalend of tags dicht bij elkaar gepakt zitten (op een pallet met pakjes). Als tags erg dicht bij elkaar zitten, kunnen zij met elkaar interfereren. RFID-tags hebben leessnelheden variërend van 20 tot 100 tags per seconde.
Robuustheid:	De mate waarin het signaal goed herkenbaar is. RFID-tags hoeven niet aan de buitenkant van een pallet geplaatst te worden, waardoor ze minder kwetsbaar zijn voor schade. Ook hebben RFID-tags geen last van vuil. RFID is minder robuust in een metalen of waterrijke (vloeistof) omgeving: deze materialen storen het radio-sig-naal. Ook apparatuur, zoals een computer/monitor, die op dezelfde frequentie opereren als het RFID systeem, kunnen het signaal verstoren.
Duurzaamheid:	De technische levensduur van een tag. In theorie kan een tag een onbepakt aantal keer gelezen worden. Een tag met een batterij heeft een levensduur van ongeveer tien jaar. Passieve tags hebben een nagenoeg onbepakte levensduur.
Read-write:	De mogelijkheid om al dan niet data weg te schrijven op een tag. Voordelen hiervan zijn dat de informatie op de tag in de loop van het proces kan worden veranderd en dat gegevens niet centraal in een database opgezocht hoeven te worden en data redundantie voorkomen wordt. Daarnaast zijn deze tags opnieuw bruikbaar.
Temperatuur-omstandigheden	Actieve tags functioneren tussen -50° en $+70^{\circ}$
Oriëntatie	De eisen die gesteld worden aan de wijze waarop een tag ten opzichte van een reader ge-positioneerd moet worden, wil deze leesbaar zijn. Passieve tags vereisen nauwkeuriger oriëntatie dan actieve tags. Ver-wacht wordt dat multi-reader systemen dit probleem oplossen. Dit houdt in dat meerdere readers op verschillende manieren ge-positioneerd worden om te garanderen dat een tag gelezen wordt. Er zijn protocollen nodig om deze readers te coördineren.
Prijs	De prijs van een tag wordt beïnvloed door de complexiteit van de stroomkring (IC), constructie, geheugencapaciteit, verpakking/bescherming. Lage-frequentie-tags zijn goedkoper dan hoge-frequentie-tags en passieve tags zijn goedkoper dan actieve. Passieve tags zijn de laatste jaren sterk in prijs gedaald. Een passieve tag kost nu ongeveer 25 tot 70 eurocent. De prijs voor actieve tags ligt nog beduidend hoger; van enkele tot tientallen euro's.

lingen maken het waarschijnlijk mogelijk tags te ontwikkelen op basis van polymeer. Dit zijn chips van kunststoffen die functioneren als (half)geleider. De huidige chips worden gemaakt op basis van silicium. De milieubelasting bij deze chips op basis van silicium is overigens hoog.

Een ander probleem is dat RFID-tags moeilijk in verpakkingen te verwerken zijn. Dit vindt zijn oorsprong in de kwetsbare verbinding tussen antenne en chip. Een oplossing is gebruik te maken van zogenaamde insteekkaarten. De leesafstand moet in de toekomst nog worden vergroot omdat deze op dit moment nog vrij klein is, maximaal 1,2 meter. Dat is voor veel logistieke toepassingen te beperkt.

Een volgend probleem doet zich voor in de nog gebrekkige standaardisatie. Naast technische eisen, bepaalt wetgeving ook de te gebruiken frequentie. In verschillende landen gelden verschillende normen ten aanzien van frequenties voor bepaalde toepassingen. Globaal zijn er drie regio's waarbinnen het frequentiebeleid wordt uitgestippeld (EAN-UCC, 2002): regio 1 (Europa, Afrika, Noordoost-Azië), regio 2 (Noord- en Zuid-Amerika) en regio 3 (Zuidoost-Azië en Australië).

Voor internationale standaardisatie biedt EAN (www.ean.nl) inmiddels een standaard voor RFID in de vorm van het EPCglobal-netwerk. Deze omvat standaards voor: de radiofrequentie, de specificaties van de tags en readers, afspraken rond de nummering opgenomen in de tags (gebaseerd op EAN-codes, de unieke artikel-codering) en specificaties voor de software voor het opslaan, uitwisselen en raadplegen van de gegevens over de transacties die plaatsvinden. EPCglobal beheert de standaards van het EPCglobal-netwerk. In Nederland wordt EPCglobal vertegenwoordigd door EAN Nederland. Het uitgangspunt van het EPCglobal-netwerk is dat elk object voorzien moet zijn van een unieke code. Dit betekent bijvoorbeeld dat elk individueel pak melk zijn eigen code krijgt. Ook dozen en

pallets kunnen een unieke code krijgen. Net als de barcode is ook een code op een RFID-tag puur identificerend. Alle achterliggende gegevens worden in databases opgeslagen. Dit zijn gegevens over het artikel zelf, maar ook bijvoorbeeld over de productiedatum en wanneer het artikel naar een distributiecentrum is vervoerd. In het EPCglobal-netwerk zijn deze gegevens via internet te raadplegen. Hiermee is het mogelijk elk artikel door de gehele logistieke keten te volgen. RFID-technologie en de noodzakelijke standaardisatie zijn dus nog niet uitontwikkeld.

Typen RFID-systemen

De individuele componenten van een RFID-systeem zijn bepalend voor wat het systeem als geheel presteert. Er zijn vier typen RFID: *Electronic Article Surveillance systems* (EAS); *Portable Data Capture systems*; *Networked systems* en *Positioning systems*.

EAS-systemen gebruikt men in winkels al jaren tegen diefstal; meestal wordt een 1-bit-tag gebruikt om een af- of aanwezigheid van een object vast te stellen.

In 'portable data capture'-systemen worden 'hand held' terminals gebruikt. Wanneer bijvoorbeeld in een distributiecentrum goederen met een

RFID-'reader' worden geïdentificeerd, wordt de data met de 'hand held' terminal gelezen en al dan niet naar een centraal systeem gestuurd. Veel *warehouse*-managementsystemen werken met dergelijke terminals waarmee een medewerker in het magazijn de processen uitvoert en direct *real-time* de gegevens in het 'warehouse' managementsysteem (WMS) verwerkt, zoals bijvoorbeeld wordt toegepast voor handwapens bij LBB-AGB in Lettele.

'Networked'-systemen kenmerken zich door vaste 'readers' die op vaste plekken mensen of objecten met een tag identificeren. Het toegangssysteem van Defensie met de bekende *smart-card* is hiervan een voorbeeld.

Tot slot worden 'positioning'-systemen vooral in voertuigen gebruikt om deze automatisch te positioneren of te ondersteunen bij navigatie. Dat kan buiten, op de openbare weg, maar ook binnen een fabriek waar karretjes hun weg door het productieproces moeten vinden. Vergelijk de toepassing van GPRS en het navigatiesysteem in personenauto's.

RFID-visionairen verwachten dat vooral 'networked systems' en een combinatie van 'portable' en 'networked' systemen in de toekomst een belang-

rijke rol spelen. In het eerste geval zullen onderling verbonden 'readers' op een vaste plaats tags lezen die zich eveneens op een vaste plek bevinden. Als voorbeeld wordt een brug genoemd die tags in de constructie heeft; 'readers' detecteren veranderingen in de structuur of de druk op bepaalde delen van de brug. Daarnaast kan ook gedacht worden aan intelligente draadloze netwerksystemen, waarbij de RFID-tag geïntegreerd wordt met intelligente sensorsystemen. Deze netwerken kunnen ad hoc, robuust en flexibel informatie van omgevingsparameters combineren met data op tags en zodoende een logistiek (of ander) proces optimaliseren. In deze netwerken zijn 'readers' en tags soms vast, soms niet. Er ontstaat een ad hoc draadloos netwerk waarmee, afhankelijk van de toepassing, verschillende processen zijn te monitoren.

RFID in logistieke toepassingen

De toepassing van passieve tags trekt de grootste aandacht, omdat deze aanzienlijk in prijs gedaald zijn tot enkele euro-dubbeltjes. De toepassingen die nu sterk in de belangstelling staan, richten zich dan ook vooral op verbetering van bestaande processen en werkwijzen. Het figuur laat een aantal voorbeelden zien in relatie tot het toekomstige fysieke distributieconcept (Kablaw, 2002, De Ruiter, 2002).

Inventariseren van producten/voorraden

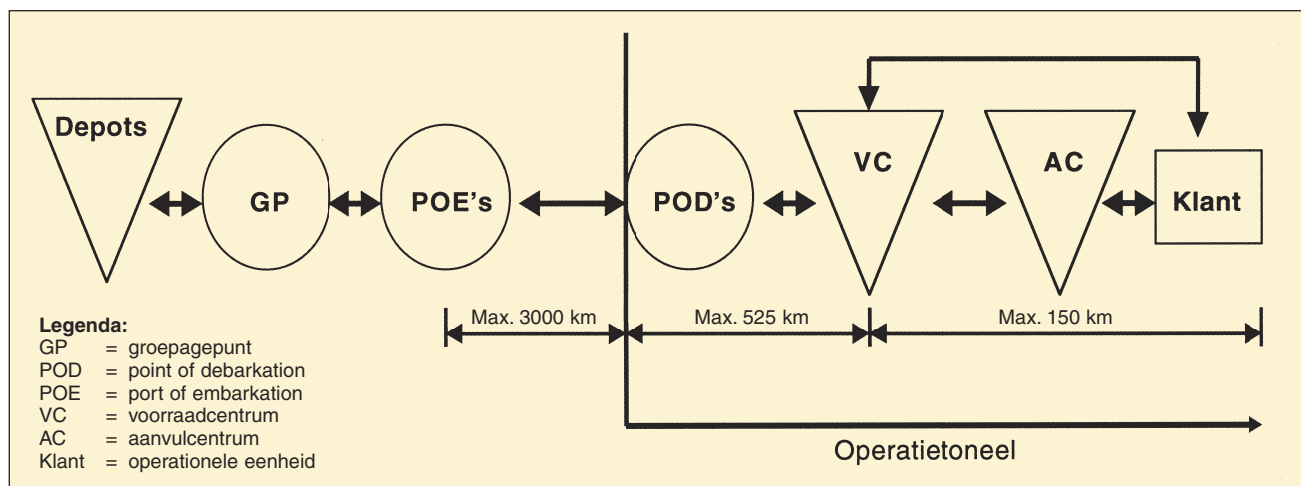
Mark's and Spencer heeft kleding voorzien van een RFID-tag. Hierop staat een uniek identificatienummer. Daarmee is eenvoudiger na te gaan hoeveel voorraad er is in het magazijn. Doel is om door hogere nauwkeurigheid de veiligheidsvoorraden te reduceren. In winkels ontstaat de onnauwkeurigheid in beschikbare voorraad door bijvoorbeeld verkeerde leveringen en schade, of door klanten die kleding op de verkeerde plek terughangen.



Container wordt gelost op Kirkuk Air Base in Irak

(Foto: US Air Force; bron: IMG/KI)

Voorbeelden van toepassingen ondersteund door RFID



Productbeschikbaarheid
 Voorraadinventarisatie en -niveau
 Controleren zendingen
 Bewaken houdbaarheid

Volgen voortgang zendingen in pijplijn
 Locatie ladingdrager
 Aangeven verwachte aankomsttijd

Volgen voortgang zendingen in pijplijn
 Locatie product en ladingdrager
 Temperatuurontwikkeling

Volgen voortgang zendingen in pijplijn
 Voorraadinventarisatie
 Locatie product en ladingdrager
 Bewaken houdbaarheid

Versnelde en verbeterde productidentificatie

Een RFID-tag lezen gaat veel sneller dan bij barcoding en kan automatisch. Daardoor is het mogelijk grote hoeveelheden objecten snel te identificeren.

Het Kleding- en Persoonsgebonden Uitrustingbedrijf (KPU) van de krijgsmacht is verantwoordelijk voor de ontwikkeling, aanschaf en distributie van kleding en uitrusting voor de gehele krijgsmacht. Voor identificatie van kleding en uitrusting maakt Defensie nu (nog) gebruik van barcoding. Echter, in de praktijk levert deze technologie nog (te)veel problemen op om van een succes te spreken.

Problemen die optreden zijn beschadiging van de barcode, het niet goed afleesbaar zijn (wegens vouwen of beschadigingen) en het handmatig uitlezen van de barcode.

Ook is een barcode voor sommige artikelen niet geschikt (daar waar dat wel met RFID kan) vanwege vorm of

afmeting van de code. Een nieuwe technologie als RFID biedt daarvoor een oplossing.

Van Halteren Metaal BV heeft een M109 Houwitser-simulator ontwikkeld voor trainingsdoeleinden in gebruik bij legereenheden van de Koninklijke Landmacht. Ze zijn uitgerust met een in samenwerking met TNO ontwikkeld *Ammunition Registration System* (ARES), een systeem dat met behulp van RFID automatische identificatie van de gebruikte dummy munitie (zoals dummy-ontstekers, -granaten en -ladingen) mogelijk maakt.

De gegevens van de simulator worden naar het instructeurspaneel gezonden zodat de instructeur de handelingen van zijn leerlingen op de voet kan volgen en/of deze informatie voor evaluatiedoeleinden kan opslaan. Tevens worden de gegevens uit het ARES-systeem gebruikt om het gedrag van de simulator af te stemmen op de geladen munitie.

Tracking en tracing

Naast het lokaliseren van producten (*tracking*) kan ook de historie van een product worden vastgelegd (*tracing*). De oorsprong van het product is te herleiden, maar ook welke bewerkingen deze in de keten heeft ondergaan. Dit kan door informatie in de keten op een *read/write tag* bij te schrijven. Dat kan variëren van temperatuurverloop of houdbaarheid tot onderhoudshandelingen of aankoopmoment.

Het lokaliseren van producten of andere objecten kan ook met barcodes, mits deze gescand worden. Producten met RFID-tags die op meer dan een paar meter gelezen worden, worden eenvoudiger 'gevonden', zonder ze gericht te scannen. RFID-toepassing is vooral interessant voor pallets, karretjes en andere ladingdragers die vaak in de keten zoekraken en relatief duur zijn.

De US Army test een RFID-systeem dat de temperatuur volgt van de omge-

ving waar goederen liggen opgeslagen en vervoerd worden. Doel hiervan is dat troepen in het veld voedsel gebruiken voor de houdbaarheidsdatum overschreden is. Door de extreme hitte in Irak bleek dat de houdbaarheid van bepaalde voedingsproducten van 36 maanden naar één maand terugliep.

Belofte voor de toekomst?

RFID is meer dan een geavanceerde barcode. Waar RFID nu vooral identificatieprocessen vereenvoudigt, zal de echte logistieke innovatie gerealiseerd worden, door de informatie die RFID oplevert te gebruiken om nieuwe besturingsmechanismen en vormen van samenwerking in de keten te faciliteren. Twee zaken mogen van RFID worden verwacht. Een betere transparantie in de keten leidt tot minder onzekerheid waardoor minder buffers (voorraden) noodzakelijk zijn, voorraden eenvoudiger te 'managen' zijn en producten nooit zijn uitverkocht. En tags als mobiele database maken decentrale sturing in de keten mogelijk. Er zijn echter op dit moment nog weinig concrete voorbeelden en er is nog veel onduidelijk. De technologie is nog niet uitontwikkeld, standaarden ontbreken nog en toepassing is relatief duur. Er zijn nog enkele punten die aandacht vragen.

De juiste tag op de juiste plaats

Om 'total asset visibility' te realiseren moeten alle goederen worden voorzien van een tag, maar dit brengt enorme investeringen met zich mee. Alternatieven voor het 'taggen' van het enkele product is het 'taggen' van verpakkingseenheden of containers. Wellicht is het mogelijk te kiezen voor een systeem waarin essentiële goederen wel tot op het enkele product worden getagd en andere goederen op het niveau van de verpakking of zelfs helemaal niet. Een alternatief voor het voorzien van alle producten met actieve tags is een zogenaamd getrappt systeem. Tot op verpakkingsniveau (kisten en pallets) gebruikt men passieve tags, terwijl men voor



Lossen van telecomapparatuur, bestemd voor de vernieuwde communicatie-infrastructuur in Noord-Irak (Foto: US Air Force; bron: IMG/KI)

containers gebruikmaakt van actieve, waardoor deze van grotere afstand zijn uit te lezen en de informatie kan worden gewijzigd. Dit is punt van aandacht voor de ontwikkeling van het FD-concept (Kablaui, 2002).

Gegevens kunnen communiceren

Niet alleen de tags zijn benodigd om voorraden te volgen, ook transpon-

ders. Wanneer men naar de keten kijkt is deze in twee delen te splitsen (zie het figuur). Het eerste omvat het stuk tot en met het *point of embarkation*. Dit deel betreft het Nederlands grondgebied en hier maakt men gebruik van een aantal vaste en relatief luxe locaties, waarbij valt te denken aan statische opslagpunten en vooraf bepaalde locaties voor overslag, zoals de haven

van Vlissingen en de Eemshaven. Het tweede deel omvat de internationale goederenstroom vanaf het 'point of embarkation' tot het inzetgebied en de operationele eenheden. De dreiging tussen 'point of embarkation' en *point of debarkation* kan variëren. In veel gevallen zijn de locaties voor opslag en overslag primitief en tijdelijk van aard en is *host nation support* niet aanwezig. De dreiging is hier in veel gevallen hoger en dus is flexibiliteit gewenst. Daarnaast moet rekening worden gehouden met uiteenlopende klimatologische omstandigheden.

Om komen tot 'total asset visibility' is de garantie nodig dat ook de transponders in de hele keten correct werken. Het komt voor dat tags onjuist of niet worden uitgelezen doordat de transponders interfereren met bijvoorbeeld computerschermen. Een oplossing hiervoor zijn de multi-reader systemen. De grootste knelpunten zitten dan ook niet in het Nederlandse deel van de keten. Deze is te optimaliseren, doordat men vaker op dezelfde locaties terugvalt. De knelpunten komen vooral voor in het internationale deel van de logistieke keten. Door de primitieve en tijdelijke aard van de locaties is het van belang een goed werkend en handzaam systeem te hebben, dat zonder al te veel problemen geplaatst, gebruikt en eventueel verplaatst kan worden. Doordat men niet weet in wat voor situatie het systeem gebruikt gaat worden, dient het flexibel en robuust te zijn. Men dient het dus overall te kunnen plaatsen en gebruiken, maar het moet ook opgewassen zijn tegen factoren als weer, wind en stof. Behalve de hogere kosten die dat met zich brengt, zal ook de handzaamheid van het systeem afnemen. Juist in primitieve omstandigheden is het van belang een handzaam en flexibel systeem te hebben, omdat men over het algemeen onder verzwaarde omstandigheden de werkzaamheden uitvoert.

Transponders kunnen op twee manieren worden gebruikt. Bij de ene worden de data verzameld, met bijvoorbeeld een 'hand held' terminal, en na

het koppelen aan het systeem uitgelezen, waardoor men niet beschikt over 'real-time total asset visibility'. De andere manier voorziet het systeem wel direct 'real-time' van de laatste informatie. De kosten hiervan zijn hoger. Daarnaast is aanvullende hardware nodig. Te denken valt aan kabels voor de verbindingen of grotere transponders die draadloos direct kunnen zenden. De afweging is de beschikking over juiste informatie op ieder moment tegenover goedkopere en handzamere transponders.

De juiste hardware en software

Naast de hardware benodigd voor het daadwerkelijk kunnen uitlezen van informatie (tag en transponder), dient er ook een besturingssysteem te zijn, zodat de informatie beschikbaar komt voor de verschillende elementen binnen de keten. Hiervoor zijn zowel hardware als software benodigd. De hardware zal voornamelijk bestaan uit units (computers) om op verschillende locaties binnen de keten de informatiestroom te verwerken, en onderdelen die ervoor zorgen dat deze units worden verbonden aan het totale systeem. Ook hier geldt weer de tweedeling tussen het Nederlandse en het internationale deel van de keten. In het Nederlandse deel kan worden gebruikgemaakt van relatief luxe omstandigheden, zoals een glasvezelnet en een goed beschermende infrastructuur, maar dat hoeft zeker niet het geval te zijn voor het internationale deel. Ook hier dient te hardware robuust te zijn en kunnen functioneren onder alle klimatologische omstandigheden. Wederom komt de afweging

naar voren tussen gebruiksgemak en volledige garantie van een werkend systeem.

Daarnaast zal men door de primitieve omstandigheden, alternatieven voor de verbinding in ogenschouw moeten nemen. Immers, men kan niet altijd gebruik maken van het vaste telefoonnet en moet dan dus terugvallen op satellietverbindingen of straalzenders. Om te komen tot 'total asset visibility' moet het systeem, waarbij een beroep kan worden gedaan op diverse soorten verbindingen, gegarandeerd werken. Door rekening te houden met het gebruik van alternatieven, wordt het systeem weer minder handzaam en neemt de kans op minder functioneren toe. Beweeglijk optreden vormt een verdere complicatie.

Ook de software speelt een grote rol. Van belang hierbij is te kijken of het systeem kan worden ingepast binnen systemen binnen Defensie (bijvoorbeeld ERP), of dat er wijzigingen nodig zijn. Hiermee hangt dan ook samen of men computers kan voorzien van meerdere systemen of dat een gescheiden computer is benodigd.

Daarnaast is de complexiteit van de software erg belangrijk. Wanneer er storingen ontstaan, moet men kunnen terugvallen op een helpdesk of in staat zijn de problemen zelf op te lossen. Het systeem dient zo te zijn opgebouwd dat er geen specialist ter plaatse nodig is. Het vraagt dus om een groot eigen oplossend vermogen (goede back-up en helpfunctie) of een systeem waarbij de specialisten vanaf

**Sergeant us Air Force
verifieert voorraad-
nummers op Yokoto
Air Base in Japan**

(Foto: US Air Force;
bron: IMG/KL)



afstand op elk moment problemen kunnen oplossen.

Passende logistieke aansturing

De vraag is of aansturing centraal of juist decentraal moet plaatsvinden; komt er een aparte organisatie die dit systeem centraal aanstuurt of legt men de verantwoordelijkheden op een lager niveau?

Het voordeel van centrale aansturing is dat er wordt gewerkt vanuit een standaard. Doordat er een organisatie is die zich specifiek bezighoudt met het systeem ontstaan specialisten; de kans op aansturingfouten neemt daardoor af. Het voordeel van decentralisatie is dat meer betrokkenheid ontstaat op een lager niveau. Ook zullen de personen verantwoordelijk voor de verschillende delen van de aansturing beschikken over meer *situational awareness*; door de kortere lijnen worden sneller beslissingen genomen.

Een tweede belangrijk aspect binnen de aansturing heeft te maken met invoering en wijziging van gegevens. Wil men dit overlaten aan een centrale vaste groep, dan neemt de kans op fouten af, maar duurt het langer voordat het systeem is voorzien van de juiste informatie. Ook hier geldt dan weer dat er extra functies moeten worden gecreëerd. Als de schakels binnen de keten zelf kunnen wijzigen is wel sprake van 'real-time total asset visibility'. Door het systeem zo op te bouwen dat men het van informatie kan voorzien door alleen te wijzigen met behulp van tag en transponder zal de foutmarge afnemen. Invoering van RFID heeft dus ook personele consequenties, zowel bij de aansturing als in de operaties.

Veiligheid

'Total asset visibility' heeft ook risico's. Wat gebeurt er als de vijand meekijkt in de goederenstroom. Kan hij de informatie op tags veranderen? En hoe gevoelig zijn de systemen voor *cyberwar* en elektromagnetische wapens? Daarom is veel aandacht nodig voor de beveiliging. De tags zelf kunnen op meerdere manieren worden beveiligd. De gegevens kun-

nen worden versleuteld, en ook de toegang tot de tag kan worden beveiligd, bijvoorbeeld met een toegangscode. In veel toepassingen bevat de tag alleen een identificerend nummer; de achterliggende gegevens staan op goed beveiligde computers. Een toepassing met alleen een identificerend nummer op de tag is vergelijkbaar met de huidige barcodes. Ook daar bevat de code alleen een identificerend nummer, achterliggende gegevens liggen in databases opgeslagen. Maar de kwetsbaarheid van de RFID-systemen blijft nog een punt van zorg.

Conclusie

Een sterkere gerichtheid op expeditie-nair optreden vraagt om andere logistieke uitgangspunten: van nationaal per krijgsmachtdeel naar *joint* en *shared*, van een lange voorbereidings-tijd naar een snelle reactietijd, van voorspelbare goederenstromen naar minder voorspelbare, van een klassieke tactiek naar een op NCW-principes gebaseerde tactiek (sneller, dynamischer, verplaatsbaar) en een focus op zowel effectiviteit als kosten en tenslotte een adequate financiële verantwoording achteraf. RFID moet vooral gezien worden als een belangrijk instrument voor innovatie op dit terrein. Op het gebied van logistieke besturing is veel onderzoek gaande; Defensie "tracking and tracing" (DT&T), de ontwikkeling van ERP, logistieke planningstools en de initiatieven om internationaal tot 'joint total asset visibility' te komen.

Het Amerikaanse ministerie van Defensie ziet vooral toepassingen voor het beveiligen van goederenstromen en de tracking van producten. De vraag met welke RFID-technologie de logistieke defensieketen moet worden ondersteund kan op dit moment nog niet worden beantwoord; welke tags, welke hardware, welke processen, welke besturingssystemen, welke beveiliging, welke standaards, et cetera (Berger en Poeisz, 2004). Belangrijke vraag is natuurlijk of de kosten en investeringen uiteindelijk opwegen tegen de baten.

Literatuur

- AIM, Radio Frequency Identification RFID - A basic primer, The Association of the Automatic Identification and Data Capture Industry AIM, August 2001.
- Baker, P., RFID: this year, next year or some time never?, www.cranfieldsom.info, February 2004.
- Berger, M. en Poeisz, E., (2004), *RFID voor de beheersing van de logistieke keten binnen Defensie*, afstudeerscriptie KMA Breda augustus 2004.
- Brewin, B., Army to test passive RFID-tags on food shipments, *Computerworld*, December 2003.
- Engels, D.W., Koh, R. e.a., Improving visibility in the DOD supply chain, *Army Logistician* May-June 2004.
- GTAG™. EAN-UCC White Paper on Radio Frequency Identification, EAN International and Uniform Code Council, June 2002.
- Van der Ham, A. en Vogten, T.J.S., RFID in Logistics, *NL Arms* 2005, Breda.
- Helders, B. en Vethman, A.J., Beyond 2005: How RFID Will Change the Global Supply Chain, Chain Store Age, December 2003.
- Kablau, R.W.H., Het fysieke distributieconcept van de Koninklijke Landmacht, *Militaire Spectator*, (171) (2002) (11).
- Kärkkäinen, M., Ala-Risku, T. en Främling, K., The product centric approach: a solution to supply network information management problems?, *Computers in Industry* (52), (2003).
- Kärkkäinen, M., Increasing efficiency in the supply chain for short shelf life goods using RFID-tagging, *International Journal of Retail & Distribution Management*, Vol. (31), (2003) (10).
- Van Merriënboer, S.A., Vermunt, A.J.M. en Voskuilen, M.J.M., Transparantie: noodzaak of gevaar voor Defensie?, *Militaire Spectator*, (171) (11).
- Montgomery, N., Marks and Spencer Takes RFID a Step Forward With Lessons for Others That Follow, *AMR Research*, October 2003.
- Mulder, H. en Culler, D.E., Smart Sensors to Network the World, *Scientific American*, June 2004.
- Morphy, E., Busting Myths about RFID Technology, *NewsFactor Network*, December 2003.
- Quinn, J.P., Retailers face the question: is the future in RFID?, *Supply Chain Management Review*, Jan/Feb 2004.
- Romanow, K., Dispelling the RFID Myths, *AMR Research Content*, October 2003.
- De Ruiters, J.A.C., Beleidskader Logistiek 2006, *Militaire Spectator*, (171) (11).
- Want, R., RFID - A Key to Automating Everything, *Scientific American*, 2003.

Websites:

- www.samsys.com
www.aimglobal.org
www.ean.nl
www.amrresearch.com

'Im Osten nichts Neues'

De Veiligheidsdimensie van de CVSE in Nederlandse ogen

Dr. F. H. Baudet*

Op 30 juli 1975 verzamelden zich de staatshoofden en regeringsleiders van 35 staten in Europa en Noord-Amerika in de Finse hoofdstad Helsinki voor de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE). Onder de aanwezigen waren onder meer de Amerikaanse president Ford, sovjet-leider Brezjnev, de West-Duitse kanselier Schmidt, zijn Oost-Duitse tegenstrever Honecker en de Joegoslavische president Tito. Na een reeks van betrekkelijk ingetogen toespraken volgde op 1 augustus 1975 voor het oog van de verzamelde wereldpers de plechtige ondertekening van de Slotakte van Helsinki, het sluitstuk van ruim twee jaar onderhandelen tussen de leden van de NAVO, het Warschau-pact en de neutrale en niet-gebonden landen in Europa. Namens Nederland tekende toenmalig premier Den Uyl.

De Slotakte van Helsinki

De Slotakte van Helsinki bevatte vier hoofdstukken, in CVSE-terminologie 'Manden'. In de eerste Mand stonden de beginselen van interstatelijk goed gedrag, die de betrekkingen in Europa zouden moeten leiden, de tweede behandelde economische en technologische samenwerking. In de derde werd ingegaan op humanitaire mogelijkheden. De vierde ten slotte voorzag in de follow-up van de conferentie: in 1977 zouden de ondertekenaars bijeenkomen om de voortgang van de implementatie van de afspra-

ken tegen het licht te houden. Dit vormde het begin van het CVSE-proces, een proces dat uiteindelijk wezenlijk zou bijdragen aan de beëindiging van de Koude Oorlog.¹

Zover was het in 1975 uiteraard nog niet. De ondertekening leidde in het Westen dan ook tot verdeelde reacties. De West-Duitse *Bundestag* riep de regering zelfs terug van zomereces om over de inhoud te debatteren en Bondskanselier Schmidt moest zich verweren tegen stevige kritiek van de kant van de conservatieve CDU/CSU. Ook de media, en niet alleen in West-Duitsland, oordeelden sceptisch, of zelfs ronduit kritisch: het Westen had uitverkoop gehouden, de grenzen in Oost-Europa erkend en er niets voor terug gekregen, behalve een paar vage toezeggingen op het terrein van de mensenrechten.²

In de officiële westerse reacties werd met name het belang van implementatie benadrukt. Over het onderhande-

lingsresultaat zelf liepen de meningen uiteen. De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken Van der Stoep kwalificeerde dit voor de ondertekening als een *status-quo plus*, terwijl hij kort erna sprak van een doorbraak omdat nu het zelfbeschikkingsrecht van de Oost-Europeanen erkend was. Ook hij benadrukte het belang van implementatie.³

Mensenrechten

De dimensie van de mensenrechten heeft in de jaren na de ondertekening van de Slotakte veel aandacht gekregen. Dat was niet onlogisch omdat die in zekere zin revolutionair was. De Slotakte achtte respect voor mensenrechten even hoog als de meer klassieke internationaalrechtelijke beginselen, zoals respect voor soevereiniteit.⁴ Het document schetste hiermee een toekomstvisie die in wezen strijdig was met het communisme zoals dat in Oost-Europa bestond; het bood dissidenten in die regio dan ook een welkome steun in de rug. In de

* De auteur is verbonden aan de Universiteit Utrecht.

1 Mijn analyse is dat de mensenrechten er wezenlijk aan bijdroegen de al vermolmden structuren in Oost-Europa verder te ondergraven en dat deze verwachting ook de belangrijkste reden was dat Nederland zich sterk maakte voor de naleving van deze rechten. Zie: F. Baudet, *Het heeft onze aandacht. Nederland en de rechten van de mens in Oost-Europa en Joegoslavië, 1972-1989* (Amsterdam: Boom, 2001) Relevant voor het Nederlandse CVSE-beleid zijn B. Bomert, *Meer woorden dan daden* (Nijmegen 1991) en, voor wat betreft het internationaal perspectief, de publicaties van Nederlands grootste CVSE-deskundige A. Bloed.

2 De invloedrijke commentator van *Le Monde*, André Fontaine, sprak zelfs van een 'gadget diplomatie (...) que personne ne lira', als aangehaald in J. Bariéty, 'La France, les droits de l'homme et la genèse de la conférence d'Helsinki de 1975', in: A. Fleury, C. Fink en L. Jilek eds., *Human rights in Europe since 1945* (Bern 2003) 297-320, aldaar 320.

3 Baudet, *Aandacht*, 68-69, 92.

4 Slotakte van Helsinki, overgangsbepalingen hoofdstuk I.

visie van de westerse landen zou het CVSE-proces de stabiliteit van het continent moeten vergroten. Het was de belangrijkste reden waarom een aantal van hen in de mensenrechten een instrument zag om vreedzame veranderingen te bewerkstelligen aan de andere kant van de Muur. Echte stabiliteit was pas mogelijk als de onderdrukking van en in Oost-Europa aan scherpte zou hebben verloren, of zelfs zou zijn verdwenen. De menselijke dimensie van het CVSE-proces zou de status-quo moeten doorbreken.⁵ De Oost-Europese regimes kraaiden in de maanden na augustus 1975 weliswaar victorie, maar zagen feitelijk de bui al hangen.⁶ In de daaropvolgende jaren viel dan ook een toename van de repressie waar te nemen, die tot na het aantreden van Gorbatsjov voortduurde.

Militaire aangelegenheden

Minder bekend is, dat de Slotakte van Helsinki ook een aantal passages bevatte over militaire aangelegenheden. Zo waren er *Confidence building measures* (CBM's) opgenomen, zoals afspraken over het aanmelden van grootschalige oefeningen en het uitnodigen van waarnemers. Het zou interessant zijn na te gaan of het doorbreken van de status-quo ook een overweging was bij de militaire dimensie van het proces, of dat daar bij de beleidsmakers eerder het *balance of power*-denken domineerde. In dit artikel hoop ik inzicht te geven in wat Nederland eigenlijk voor ogen stond, en hoe het te werk ging om die ideeën te verwezenlijken. Daartoe zal eerst

aandacht moeten worden besteed aan de voorgeschiedenis van de CVSE, waarna het Nederlandse optreden aan de orde komt. In de conclusie zal ik kort ingaan op de vraag of de Slotakte van Helsinki heeft bijgedragen aan het verminderen van de spanning tussen Oost en West en of het CVSE-proces daadwerkelijk de veiligheid in Europa vergrootte.

Haagse blufpoker

Anders dan vaak wordt beweerd liet de Nederlandse diplomatie zich in de jaren zeventig niet door idealisme leiden. Nederland was in eerste instantie absoluut niet geïnteresseerd in het CVSE-proces. Het wantrouwe de intenties van het Kremlin, dat al in de jaren vijftig met voorstellen was gekomen voor een Europese veiligheidsconferentie. Destijds had die tot doel gehad de Amerikanen te 'verdrijven' van het Europese continent, zodat West-Europa 'gefinlandiseerd' kon worden.⁷ Den Haag vreesde dat de sovjets in wezen nog steeds dit doel nastreefden. Aan zo'n opzet wilde men niet meewerken.

Eind jaren zestig bleek evenwel dat een meerderheid van de NAVO-staten wel voelde voor een conferentie waarop allerlei veiligheidsvraagstukken aan de orde zouden komen, mits de Amerikanen mee mochten doen en er ook over humanitaire aangelegenheden zou worden gesproken. Blijkbaar wilde Brezjnev graag dat de conferentie er zou komen: het Kremlin ging in

het najaar van 1972 accoord met de meeste westerse voorwaarden. Voor Nederland, dat in mei nog had laten weten in de Noord-Atlantische Raad had laten weten 'ontzettend wantrouwend' te staan tegenover het idee van een conferentie,⁸ zat er weinig anders op dan de bondgenoten te volgen naar de onderhandelingstafel.

Tegenstellingen

Al gauw bleek dat er in het westerse kamp grote tegenstellingen waren. Sommige landen wilden onderhandelen tegen elke prijs. De Scandinaviërs waren hiervan een voorbeeld. In juni 1972 oordeelden de verzamelde Nederlandse diplomaten in het buitenland dat met name de Denen bang waren: zolang er gepraat werd, werd er tenminste niet geschoten.⁹ Het Scandinavische optreden tijdens de conferentie leek dit vernietigende oordeel meermalen te bevestigen. Voormalige Nederlandse CVSE-onderhandelaars gebruikten bijna 30 jaar na dato weinig diplomatieke bewoordingen om hun ongenoegen over het optreden van hun Noordse bondgenoten te uiten.¹⁰ Nederland zelf bleef uiterst sceptisch. Het geloofde niet dat de CVSE het Westen iets zou kunnen opleveren, maar omdat Moskou de conferentie zo graag wilde, waren er mogelijkheden om forse concessies uit het vuur te slepen, met name waar het de verfoeide Brezjnev-doctrine betrof. Italië en een wisselende coalitie van andere NAVO-landen deelden dit oordeel. Buiten de NAVO vond men geregeld steun bij Oostenrijk en Zwitserland.¹¹

De Nederlandse strategie was simpel: men weigerde concessies te doen zolang er nog steun te verwachten viel van één andere staat. Het had zelfs nog extremer gekund: de spelregels van de CVSE schreven voor dat besluiten bij consensus moesten worden genomen. Malta en anderen beproefden geregeld het geduld van de andere conferentiedeelnemers. Nederland liet het echter nooit zo ver komen, maar het wist een aantal belangrijke wensen te verwezenlijken: het feit dat de Slotakte één document is, in plaats

5 Vgl. ABZ, code 9, 1965-1974, inv.nr. 702, ongedateerd memorandum voor nieuwe minister [begin mei 1973].

6 M.M. Narinski, 'L'Union Soviétique et le problème des droits de l'homme dans la première moitié des années soixante-dix', in: A. Fleury, C. Fink en L. Jilek eds., *Human rights in Europe since 1945* (Bern 2003) 321-331, aldaar 327; vgl. J. Isaacs en T. Downing, *Cold War* (Londen etc. 1998) 288-289.

7 Zie voor een uitgebreidere voorgeschiedenis: A. Heraclides, *Security and co-operation in Europe. The human dimension 1972-1992* (Londen 1993); V.-Y. Ghébal, *La diplomatie de la détente* (Brussel 1989) en A. Bloed ed., *From Helsinki to Vienna* (Dordrecht 1990). Vgl. ABZ, code 9, 1965-1974, inv.nr. 690, Den Haag aan alle posten, 23 juni 1972.

8 ABZ, code 9, 1965-1974, inv.nr. 690, intern memorandum BZ, 5 mei 1972.

9 ABZ, code 9, 1965-1974, inv.nr. 690, Den Haag aan alle posten, 23 juni 1972.

10 Zie daarvoor ook mijn 'Prestige as a stimulus for human rights policies', in A. Fleury e.a. eds., *Human rights in Europe after 1945* (Bern 2003) 332-354.

11 Vgl. J.W. van der Meulen, 'De Europese veiligheidsconferentie', *Internationale spectator* (1973) 433-440, aldaar 436.

van vier afzonderlijke; de opname van het zelfbeschikkingsrecht en met name de passage dat dit recht 'when and as they wish' moest worden uitgeoefend, maar altijd met volledig respect voor de mensenrechten, een ruime definitie van het begrip 'mensenrechten', een impliciete veroordeling van de Breznev-doctrine, een vermelding van het belang van individuen voor vrede en ontspanning en ten slotte nog wat kleinere zaken in Mand III.¹² David had Goliath uiter-aard niet verslagen, maar wel een loer gedraaid.

De rol van de supermachten

Toch had Nederland op een wezenlijk punt zijn zin niet gekregen. Het had zich vanaf het moment dat de twee machtsblokken hun 'communiqué-dialogoog' over de Europese veiligheidsconferentie begonnen, medio 1968, sterk gemaakt voor de westerse eis dat er over wederzijdse evenwichtige troepenreductie zou worden gepraat, de *Mutual and Balanced Force Reduction Talks* (MBFR). Deze eis moet worden gezien tegen de achtergrond van de *Strategic Arms Limitation Talks* (SALT). Daar werd gesproken over plafonds in de ontwikkeling van mobiele lanceerinstallaties, raket-schilden en hoeveelheden kernkoppen. Aangezien het Warschaupact beschikte over een fors conventioneel overwicht, zou kernwapenbeheersing het Warschaupact in de kaart spelen, zo werd gevreesd. Evenwichtige troepenreductie zou de balans kunnen herstellen. Wanneer Moskou een CVSE wilde, zou het Westen in ruil groen licht voor de MBFR moeten krijgen. Voor Den Haag was dit een hard punt. Zonder MBFR geen CVSE.¹³

Tijdens hun ontmoeting in november 1972 kwamen de ministers van Buitenlandse Zaken van de twee supermachten, Kissinger en Gromyko, evenwel anders overeen: de CVSE en de MBFR zouden gescheiden onderhandelingsfora worden. De enige link zou zijn dat de MBFR zou beginnen na aanvang van de CVSE. Kissinger hechtte weinig aan de CVSE – hij vergeleek haar in 1974 met een

peuterspeelzaal¹⁴ – en waar Nederland om die reden een nauwe relatie wilde, leek het hem juist niet verstandig de twee fora aan elkaar te koppelen. Ook de Russen bleken, om andere redenen, ernstige bezwaren te hebben. Niettemin bleef Nederland tijdens de voorbereidende besprekingen over de agenda van de CVSE, de zogeheten *Multilateral preparatory talks* (MPT) die in november 1972 begonnen, proberen een nauwe link te leggen tussen de twee fora, omdat politieke afspraken die op de CVSE gemaakt zouden worden, gevolgen hadden voor de militaire kant van het Oost-Westconflict. MPT-delegatieleider Valck Lucassen verklaarde in maart 1973 bijvoorbeeld: 'As we said before, and I have not heard anything to the contrary so far, CVSE and the forthcoming Mutual and Balanced Force Reduction talks are two facets of the same precious stone called détente'.¹⁵

Het onderste uit de kan

Onder het kabinet-Den Uyl veranderde die zienswijze niet. In juni 1973 oordeelde minister Van der Stoel dat de agenda van de CVSE enigszins teleurstellend was, omdat er een 'false sense of security' zou ontstaan,¹⁶ dat zoals hij ook nadien enige malen in overleg met westerse collegae zou verklaren, het draagvlak voor een krachtige defensie-inspanning in gevaar zou kunnen brengen.¹⁷ De agenda bevatte wel enkele militaire zaken

– er zou zoals gezegd worden gesproken over vertrouwenwekkende maatregelen – maar die toezegging was naar het oordeel van Den Haag aan de magere kant.

Om die reden instrueerde Van der Stoel zijn onderhandelaars om het onderste uit de kan te halen. Hijzelf benadrukte tegenover Gromyko in september 1973 dat Nederland ondanks de ont koppeling vasthield aan de parallellie tussen CVSE en MBFR, met andere woorden: tegemoetkomendheid van sovjetzijde inzake troepenreducties zou leiden tot Nederlandse concessies op de CVSE. Tegelijkertijd beperkte hij de Nederlandse speelruimte voor concessies echter door tevens vast te houden aan de parallellie tussen de Manden van de CVSE.¹⁸

Van der Stoels diplomaten namen hun opdracht serieus: als de Russen een accord wilden, moesten ze maar over de brug komen. Nederland bleef dus vasthouden aan een stevig eisenpakket in Mand I en III, en op het terrein van de CBM's. Ironisch genoeg vergrootte de formele ont koppeling van CVSE en MBFR de Nederlandse speelruimte juist. Omdat de sovjets een direct verband tussen de twee fora afwezen, had Nederland geen enkel wezenlijk belang bij de CVSE – immers, welwillendheid in Genève leverde niet automatisch resultaten op in Wenen. Pas toen de MBFR vastliepen, nam het belang dat Den Haag aan de CVSE hechtte, toe, en het sterk-

12 Dit was van belang omdat anders de mogelijkheid zou bestaan dat staten de betekenis van bepaalde documenten zouden bagatelliseren en die van andere zouden gaan overwaarden. Als alles in één document stond, zouden de Oosteuropese handtekeningen even veel (of even weinig) gewicht hebben, ook als er onwelkome bepalingen in stonden die de Oost-Europeanen liever zouden negeren. Zelfbeschikking op deze manier geformuleerd hield in dat burgers het recht zouden hebben hun regering te kiezen, en te *wijzigen*. De Russen wilden vier afzonderlijke documenten: ABZ, code 9, 1965-1974, inv.nr. 746, Genève aan Den Haag, 18 oktober 1973. Aan het idee van één slotakte ging overigens een heftige discussie tussen de delegatie en BZ vooraf.

13 Onder meer ABZ, DAV, 1965-1974, inv.nr. 699, Den Haag aan Stockholm, 23 januari 1973, idem, 702, Den Haag aan Helsinki (MPT), 30 mei 1973. Het verzet tegen een loskoppeling dateert al uit het einde van de jaren zestig.

14 ABZ, DAV, 1965-1974, inv.nr. 731, Rome aan Den Haag, 8 juli 1974.

15 ABZ, DAV, code 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/79, Helsinki (MPT) aan Den Haag, 14 maart 1973. Vgl. een verklaring van minister Schmelzer in Stockholm: ABZ, code 9, 1965-1974, inv.nr. 699, 23 januari 1973 en idem, inv.nr. 700, Helsinki (MPT) aan Den Haag, 2 februari 1973.

16 ABZ, DAV, 1965-1974, inv.nr. 703, weekbericht 8 juni 1973.

17 Bijvoorbeeld ABZ, DAV, 1965-1974, inv.nr. 703, spreekpunten voor NAR 14/15 juni 1973 en idem, inv.nr. 733, conceptrede Van der Stoel ten behoeve van NAR, 12/13 december 1974.

18 ABZ, code 9, 1965-1974, inv.nr. 724, New York aan BZ, 29 september 1973.

te de Nederlandse delegatie in haar harde opstelling. De wijze waarop de Nederlanders het spel speelden, leverde hen behalve vanuit het Warschaupact ook in eigen kring veel kritiek op, maar oogstte ook impliciete lof: de door de wol geleverde sovjet-delegatieleider Mendelevitsj gaf een van de Nederlandse onderhandelaars, G.W. baron de Vos van Steenwijk, een foto van zichzelf als aandenken, voorzien van het opschrift 'to my esteemed opponent'.¹⁹ En ze leidde zoals gezegd tot resultaten. Ook op het terrein van de militaire dimensie, al was die uitgekleeft.

De onderhandelingsfase 1973-1975

De gedachtewisseling in Subcommissie C, waar de onderhandelingen over de CBM's plaatsvonden, verliep buitengewoon stroef. De eisen lagen ver uiteen en in maart 1975 eiste de Sovjet-Unie zelfs het recht, zelf te besluiten of het oefeningen zou aanmelden bij andere staten. Dat verleidde de Nederlandse CVSE-delegatieleider J. van der Valk tot de uitspraak dat men dan anderhalf jaar voor niets had vergaderd, omdat elke staat dat recht sowieso al had.²⁰ Deze confrontatie was typerend voor de gang van zaken. Het Warschaupact probeerde zo min mogelijk concessies te doen, en schoof de schuld voor het uitblijven van een accord in de schoenen van de NAVO-staten, die 'onrealistische'²¹

eisen stelden. Misschien was dat ver-wijft ook wel enigszins terecht. In ieder geval bestond binnen de NAVO geen overeenstemming over de vraag wat het Westen nu precies zou moeten willen. De Amerikanen ('Kill the movements'²²) weigerden bijvoorbeeld net als de Sovjets om troepenverplaatsingen aan te melden en Turkije en Griekenland verzetten zich, net als de Oost-Europeanen, tegen het idee dat de afspraken zouden gelden voor hun gehele territorium. De Britten zwalkten.²³ Het beeld wordt nog gecompliceerd door het feit dat diverse landen op het NAVO-hoofdkwartier andere geluiden lieten horen dan in Genève. Tekenend is bovendien dat de NAVO-raad op zeker moment besloot de CBM's van de eigen agenda af te voeren, en geheel over te laten aan de delegaties in Genève.²⁴

Naar buiten toe presenteerden de NAVO-staten zich uiteraard als één front. Het bondgenootschap deed voorstellen om héél Europa onder de afspraken te laten vallen, dus inclusief het Europese deel van de Sovjet-Unie; daarnaast hechtte het zeer aan een zo laag mogelijke drempel voor het aanmelden van oefeningen – het eerste voorstel maakte gewag van 10.000 soldaten. De NAVO eiste voorts dat oefeningen 60 dagen van tevoren zouden worden aangemeld en hield naar buiten toe vast aan de in Helsinki gemaakte afspraak dat er ook over troepenverplaatsingen zou worden gesproken, ondanks het feit dat, zoals

gezegd, de Amerikanen dit helemaal niet wilden.²⁵ Ter vergelijking: het Warschaupact wilde niet verder gaan dan een zone van 50 km langs de grenzen, en een periode van 5 à 7 dagen. Het wenste bovendien geen aantallen troepen te noemen en wilde van het aanmelden van troepenverplaatsingen niets weten.²⁶

Stroperig overleg

Tot begin juni 1975 zat er weinig schot in de zaak. Veelvuldig kwalificeerden Nederlandse diplomaten de sessies als een 'beschamende', 'treurige' of zelfs 'walgelijke' vertoning.²⁷ De minder cruciale CBM-onderwerpen (zoals het uitnodigen van waarnemers) waren al in het najaar van 1974 rond, maar over het meldingsgebied (en met name de vraag welk deel van de Sovjet-Unie daaronder zou vallen), de omvang van de aan te melden troepenmacht en de tijdsspanne die in acht diende te worden genomen, bleef overeenstemming uit. Dit had te maken met totaal verschillende opvattingen aangaande het doel van dit agendapunt, en met de angst van sovjetzijde voor spionage. De westerse positie werd bemoeilijkt door het feit dat de Russen verbazingwekkend goed op de hoogte bleken van de interne meningsverschillen, zodat concessies van sovjetzijde lange tijd niet nodig leken. In februari 1974 schreef Huydecoper bijvoorbeeld dat de ervaring had geleerd dat 'hetgeen schriftelijk is vastgelegd vrij spoedig bij de andere zijde bekend blijkt te zijn'.²⁸

Medio juni 1975, toen de rest van de onderhandelingen vrijwel afgerond waren en de sovjets die een topconferentie wilden, daardoor weer de vragende partij waren geworden, kon er eindelijk echt onderhandeld worden over CBM's. Ook toen bleken meningsverschillen aan westerse zijde nog een storende factor. Henry Kissinger liet, zonder overleg te hebben gepleegd met de bondgenoten, tijdens een lunch tegenover sovjetambassadeur Dobrynin doorschemeren accord te kunnen gaan met een drempel van 30.000 troepen, een termijn van 18 dagen en een meldingsplicht

19 Aldus G.W. baron de Vos van Steenwijk tegenover de auteur, 20 april 2000.

20 ABZ, DAV, 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/81, Genève aan Den Haag, 19 maart 1975.

21 Bijvoorbeeld idem, Genève aan Den Haag, 21 januari 1975.

22 ABZ, DAV, 921.353.22 gev/zwitserland/bewaren/80, Genève aan Den Haag, 14 februari 1974.

23 Amerikaanse houding: 22 november 1973 en 25 januari 1974 (beide inv.nr. 79), 14 februari 1974 (inv.nr. 80); Britse houding: berichten 17 juli 1974; 19 juli 1974 (beide inv.nr. 80); 13 maart 1975; 7 april 1975 tegenover 5 juni 1975 (alle inv.nr. 81); Turkse en Griekse houding: berichten 11 oktober en 13 december 1974 (beide inv.nr. 81).

24 Getuige ABZ, DAV, 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/81, Genève aan Den Haag, 13 februari 1975, Den Haag aan Genève, 2 mei 1975, en Genève aan Den Haag, 16 mei 1975 en 10 juni 1975.

25 Zie ABZ, DAV, code 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/79, Den Haag aan Genève, 25 oktober 1973.

26 ABZ, DAV, 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/80, Genève aan Den Haag, 24 mei 1974.

27 ABZ, DAV, 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/00121, intern delegatieverslag sessie van 5 juni 1974; de andere kwalificaties betreffende de sessies van 6 juni, resp. 18 november van dat jaar.

28 ABZ, 921.310, 1965-1974, Europese collectieve veiligheid en defensie XXI, inv.nr. 6812, Genève aan Den Haag, 14 februari 1974, vgl een verzuchting van dezelfde strekking op 15 juli 1974 (ABZ, DAV, 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/80).

voor een zone van 250 kilometer in het Europese deel van de Sovjet-Unie.²⁹ De overige NAVO-staten weigerden evenwel accoord te gaan met deze deal en de Amerikanen moesten terugkrabbelen. De NAVO-landen schaarden zich nu achter het voorstel van de neutrale en niet-gebonden landen, voor wie 300 kilometer, 22 à 25.000 troepen en een periode van 21 dagen het minimum vormde.³⁰ De sovjets kwamen daarop met een tegenvoorstel, dat begin juli na wat schermutselingen door alle betrokkenen aanvaard werd.

Het resultaat

De uiteindelijke Slotakte bevat de volgende CBM's: oefeningen waaraan 25.000 of meer troepen deelnemen, moeten worden aangemeld. Deze plicht gold voor heel Europa, met uitzondering van Turkije en de Sovjet-Unie. Deze landen dienden oefeningen in een zone tot 250 kilometer van de grens met een ander Europees land aan te melden. De ondertekenaars dienden daarnaast een termijn van minimaal 21 dagen in acht te nemen. Die plicht verviel indien een staat op een kortere termijn een oefening zou plannen. In dat geval zouden de andere ondertekenaars zo snel mogelijk op de hoogte moeten worden gesteld. De door de Amerikanen en sovjets verfoeide aanmelding van grootschalige troepenbewegingen was facultatief gemaakt. Daarnaast werd de mogelijkheid gecreëerd om waarnemers uit te nodigen.³¹ Den Haag was met het uiteindelijke resultaat niet ontevreden, maar benadrukte het belang van implementatie.

De Nederlandse positie

Nederland behoorde, te oordelen naar de verslagen van de Nederlandse delegatie, net als elders in Mand I en in Mand III tot de hardliners. Het hield vast aan de vooraf in NAVO-verband overeengekomen verlangens en zag geen reden voor concessies. Die houding viel ook in het eigen kamp vaak verkeerd: in het voorjaar van 1975 rapporteerde delegatieleider Van der Valk dat zelfs delegaties van NAVO-landen de trage voortgang aan Nederland wijten. Van der Valk corrigeerde

tegenover zijn superieuren dat beeld overigens direct door te wijzen op de houding van andere landen zoals Noorwegen, Turkije en Italië, die ook wilden vasthouden aan een stevig eisenpakket.³² Dat de indruk ontstond dat Nederland de hoofdverantwoordelijke was, komt waarschijnlijk doordat het ook bij de andere agenda-punten van de CVSE als havik opereerde en veelvuldig de ergernis van Moskou opriep.³³

Er lijkt zich in de Nederlandse opstelling wel een verharding te hebben voorgedaan. Aanvankelijk leefde men in de overtuiging dat meer heil te verwachten viel van de MBFR. Daar zouden juridisch bindende afspraken worden gemaakt, en zou een striktere controle mogelijk zijn. Daarnaast bestond in militaire kring de vrees dat CBM's de onderhandelaars in Wenen zouden hinderen. Den Haag instrueerde zijn onderhandelaars om die reden in oktober 1973 dat de CBM's niet mochten 'prejudiciëren' op de in MBFR-kader te maken afspraken en de afspraken in CVSE-verband zouden 'niet al te specifiek' mogen zijn.³⁴

Toen evenwel de MBFR al snel muurvast zaten, en een accoord niet meer te verwachten was, verschoof de aandacht richting de CVSE, waar althans nog iets te winnen viel. Nederland en een aantal andere NAVO-leden wilden nu betrekkelijk gedetailleerde afspraken en maakten duidelijk dat wat hen betreft een goed resultaat inzake de CBM's een absolute voorwaarde was voor concessies elders op de CVSE-agenda.³⁵

Slotbeschouwing

Wat was nu in Haagse ogen het doel van de hele CBM's-exercitie op de CVSE? Dat lijkt vooral te zijn geweest, het verrassingselement uit oefeningen en manoeuvres te halen, aangezien juist dat voor spanningen kon zorgen. De Nederlandse delegatie geloofde evenwel niet dat de CBM's op zichzelf veiligheid zouden brengen; ze vormden vooral een toets voor de détente-bereidheid van de tegenpartij. Naleving van de afspraken zou het wederzijds vertrouwen kunnen vergroten.³⁶ Het vergroten van de veiligheid van Warschaupact landen ten opzichte van de Sovjet-Unie kán daarnaast ook een overweging zijn geweest. Dat zou zelfs logisch zijn gezien de aanhoudende nadruk elders in Mand I op het neutraliseren van de Brezjnev-doctrine, maar in het materiaal dat ik heb kunnen inzien, wordt hierover niet gesproken. Alleen een intern memorandum van de delegatie rept hiervan: het verzet van sovjet-zijde tegen een verwijzing naar de soevereine rechten van staten wordt hier verklaard uit de vrees dat dit een bedreiging zou vormen voor de Brezjnev-doctrine.³⁷

Paradox

In ieder geval leidde de gang van zaken op de CVSE tot een paradox: de CBM's dienden om het vertrouwen te vergroten en zo de acute militaire dreiging te verminderen, maar de mensenrechtendimensie van het CVSE-proces zette de politieke betrekkingen tussen Oost en West op scherp. Het wederzijds wantrouwen nam na 1975

29 ABZ, DAV, 921.0353.22 gev/zwitserland/bewaren/81, Genève aan Den Haag, 10 juni 1975.

30 Idem, Genève aan Den Haag, 17 juni 1975.

31 Slotakte van Helsinki, mand 1, sectie 2.

32 ABZ, DAV, 921.353.22 gev/zwitserland/bewaren/81, Genève aan Den Haag, 16 mei 1975.

33 Brezjnev sprak van het 'Nederlands cabaret' en geregeld moest de Nederlandse delegatie aanhoren dat ze de sfeer bedierf, 'onrealistisch' was, en zich bediende van 'leugenachtige argumenten'. In eigen kring weerklonk het verwijt dat de Nederlandse houding stamde uit de Koude Oorlog, die 'voorbij' geacht werd te zijn.

34 ABZ, DAV, 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/79, Den Haag aan Genève, 5 oktober 1973 en idem interne notitie, 8 november 1973.

35 Bijvoorbeeld: inv.nr 81, delegatie memorandum, 21 januari 1975 en Den Haag aan Genève, 27 januari 1975.

36 ABZ, DAV, 921.353.22 gev/zwitserland/bewaren/80, Genève aan Den Haag, 9 juli 1974.

37 ABZ, DAV, 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/00121, intern verslag sessie van 25 september 1974.

eerder toe, terwijl in de westerse samenlevingen de gedachte dat de Koude Oorlog voorbij was, juist aan kracht won. Voor de Haagse beleidsmakers en diplomaten lag dat anders. 'Im Osten nichts Neues', oordeelde Van der Valks voorganger als delegatieleider, jhr J.L.R. Huydecoper van Nigtevecht, over de houding van de Sovjet-Unie.³⁸ Wat BZ betreft bleef dat tot diep in de jaren tachtig zo, détente of niet.

De link die men begin jaren zeventig legde tussen CVSE en MBFR werd met het mislukken van de MBFR noodzakelijkerwijs losgelaten, maar Nederland bleef van mening dat, zoals de Oost-Europa-nota uit 1987 het nog formuleerde, er een duidelijk verband bestond tussen militaire en politieke veiligheid: wapenbeheersing was nodig, maar zinloos als niet ook de oorzaken van de spanningen tussen Oost en West werden weggenomen.³⁹ Die oorzaken waren in de optiek van Den Haag de onderdrukking van en in

Oost-Europa, en de regering deed zoals gezegd via de mensenrechten-dimensie van de CVSE haar best deze op zijn minst te verzachten. Dat leidde tot een paradox in het Nederlandse en algemeen Westerse beleid, want het doorbreken van de status-quo mocht nimmer leiden tot destabilisering. Naast het INF-verdrag (*Intermediate range Nuclear Forces*-verdrag, 1987) en de economische crisis die het Oosten in de jaren tachtig in zijn greep kreeg, heeft juist de menselijke dimensie van het CVSE-proces een essentiële bijdrage geleverd aan de val van het communisme.

Toch heeft ook de militaire dimensie van de CVSE een belangrijke rol gespeeld in de ontknoping van de Koude Oorlog. De CVSE was begin jaren tachtig het enige forum waar Oost en West bleven praten. De MBFR zaten destijds al jaren muurvast en in Genève werden de onderhandelingen over kernwapenbeheersing eveneens afgebroken. In die periode werd echter

overeengekomen dat in CVSE-verband over ontwapening zou worden gesproken. Uiteindelijk vervingen deze onderhandelingen zelfs de MBFR. Een en ander resulteerde in het CFE-verdrag, dat inderdaad voorzag in wederzijdse en uitgebalanceerde troepenreducties. Op wat bescheidener schaal moet worden vastgesteld dat de Oost-Europese staten zich in het algemeen beter hielden aan de afspraken inzake CBM's dan aan de rest van de Slotakte, al was het maar omdat hun eigen veiligheidsbelangen daarmee direct gediend waren. De militaire dimensie van de CVSE heeft daarmee dus een bijdrage geleverd aan de veiligheid van Europa.

³⁸ Aldus de Nederlands CVSE-delegatieleider J.L.R. Huydecoper van Nigtevecht, in een memorandum aan Den Haag, 13 juni 1974 (ABZ, DAV, 921.353.22, gev/zwitserland/bewaren/80).

³⁹ 'Het beleid ten aanzien van Oost-Europa, Joegoslavië en Albanië', *Handelingen TK* 1987-1988, 20564, nr 2, p 6.

Mededelingen



Met ingang van 1 maart wordt de bureauredactie van de Militaire Spectator versterkt met

MEVROUW DRS. T.H.L. VAN DE WETERING

Samen met **MEVROUW DRS. A. KOOL** zal zij zorgdragen voor het functioneren van dit bureau. De redactie heet haar van harte welkom.

MEVROUW M.L.W.A. VAN GURP-BROUWERS heeft als secretaresse de hoofdredacteur jarenlang ondersteund. Ik ben haar daarvoor veel dank verschuldigd. Tevens ben ik haar erkentelijk voor het feit dat zij als contactpunt voor de ledenadministratie van de KVBK blijft fungeren.

De hoofdredacteur

Op 4 februari 2005 is door de voorzitter van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap, generaal-majoor F.H. Meulman, **DE KRIJGSWETENSCHAPSPRIJS** voor de beste scriptie van de Wetenschappelijke Opleiding van Officieren der Zeemacht, Internationale Veiligheidsstudies, KIM, uitgereikt aan de

EERSTE LUITENANT DER MARINIERS M.B.M. JANSEN

voor zijn scriptie getiteld: 'COERCION'.

De voorzitter en de leden van het bestuur van de KVBK feliciteren de genoemde officier van harte met deze welverdiende blijk van waardering.

BOEKEN

bespreking

D-day, 6 juni 1944

Van operatie Overlord tot de bevrijding van Parijs, door R. Holmes (Utrecht 2004), 64 blz. ISBN 90 2154 774 1 € 39,95

Dit jaar is het 61 jaar geleden dat de westelijke geallieerden begonnen aan de bevrijding van West-Europa. Van juni 2004 tot en met mei 2005 wordt met grote regelmaat stilgestaan bij een militaire operatie die toen mede bepaalde hoe Europa er voor de volgende veertig jaar uit zou zien.

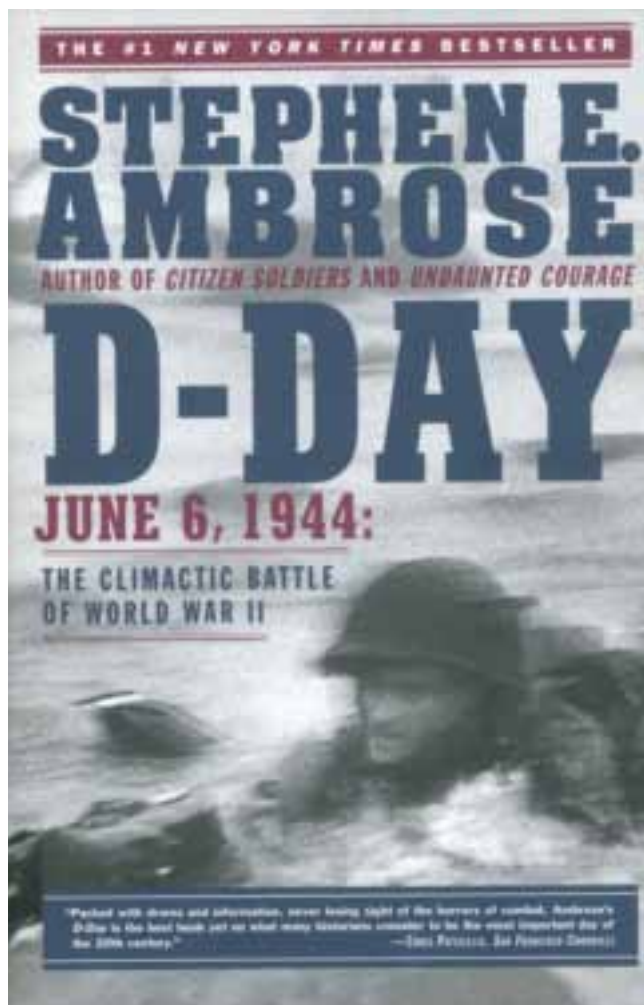
De herdenking van D-day 6 juni 1944, de landing in Normandië, bijt daarbij de spits af. Gelijktijdig zien we ook een opleving in het aantal publicaties over deze periode. Een bijzondere plaats daarin is weggelegd voor het boek van professor R. Holmes, *D-day 6 juni 1944*. Deze uitgave valt in positieve zin op door de opzet en de vormgeving. De auteur weet op beknopte wijze en met pakkende teksten de landingen en de daaropvolgende gevechten landinwaarts treffend te beschrijven.

Gelijktijdig slaagt hij er ook in aandacht te schenken aan de persoonlijke belevenissen van de deelnemers. Dit aspect wordt versterkt door de memorabilia die, als reproductie, zijn opgenomen in de uitgave.

Het boek is chronologisch van opzet en loopt van de geallieerde voorbereidingen via de landingen zelf en de zware gevechten in Normandië door tot aan de bevrijding van Parijs, op 25 augustus 1944.

De tekst is rijkelijk gelardeerd met foto's, kaarten en afbeeldingen. De los bijgeleverde memorabilia vergroten de informatiewaarde van de diverse hoofdstukken aanzienlijk.

De auteur heeft een evenwichtige combinatie samengesteld van officiële en persoonlijke documenten.



Een los onderdeel van het boek vormt de Engelstalige audio-cd *The D-day experience*. 'We fought in Normandy'. Hierop vertellen zesentwintig veteranen, onder wie één Duitser, hun ervaringen. De fragmenten vormen eveneens een goede aan-

vulling op de beschreven gevechten en acties.

De meeste hoofdstukken zijn voorzien van heldere en zorgvuldig uitgewerkte kaarten. De lezer heeft daardoor een goed idee waar de slagen zich precies afspeelden.

Door de bijzondere opzet, tekst uitgebreid gecombineerd met memorabilia en een audio-cd, is *D-day, 6 juni 1944* een zeer informatief boekwerk. De nadruk ligt op het beschrijven van de gebeurtenissen, waarbij de auteur af en toe, vermoedelijk gedwongen door de beperkte ruimte voor het geschreven woord, wel erg globaal te werk gaat. Aan het analyseren van het optreden van de geallieerden en Duitsers komt hij in het geheel niet toe.

Het enige minpuntje is de af en toe te letterlijke vertaling van Engelse militaire termen in het Nederlands. Zo is de meer gangbare Nederlandse militaire vertaling voor *self propelled* gemotoriseerd (rups)/gemotoriseerd (wiel) en niet 'eigen voortstuwing'. De vertaling van *soft skin vehicles* in 'ongepantserde voertuigen' of 'voertuigen' sluit beter aan bij de gebruikelijke terminologie dan 'voertuigen met een zachte kap'.

Al met al is *D-day, 6 juni 1944. Van operatie Overlord tot de bevrijding van Parijs* een fraai verzorgd, goed leesbaar en apart vormgegeven herinneringsboek. Deze uitgave

zal vooral lezers aanspreken die snel een algemeen beeld willen krijgen over de dramatische gebeurtenissen tussen juni en augustus '44.

Ikol drs. W.J. HAGEMEIJER, IMG/KL

Rituelen

L. Polman

***Bittere beschuldigingen
aan het adres van de
Verenigde Naties
horen bij de vaste rituelen
rond de organisatie.
'De VN weigert Sudan
van genocide te
beschuldigen',
'De VN grijpt niet in
bij de massaslachtingen
in Democratische
Republiek Congo',
'De VN weet in Haïti geen
stabiliteit te brengen';
slechts drie kranten-
koppen over het falen
van de VN in één
- recente - week.***

De critici bewijzen geen sikkepit van de VN te snappen, anders zouden ze weten waaróm de organisatie doet wat ie doet en zich driemaal bedenken alvorens hun gif te spuien. Zestig jaar geleden, bij de oprichting van de Verenigde Naties, besloten de Amerikaanse Senaat en Josef Stalin om lid te worden alleen als ze vetorecht op VN-besluiten kregen. De voorwaarde was niet onderhandelbaar. En aldus werd het lot van de VN bezegeld. Omdat de VS en Stalin het zo wilden, is de VN een organisatie die besluiten neemt die geen besluiten zijn. VN-resoluties zijn nooit bindend. Het zijn op z'n best uitingen van bezorgdheid. Je kunt er kennis van nemen en dan door de plee spoelen. Niemand ligt er wakker van. Hun eigen impotentie, zelfs overbodigheid, heeft de lidstaten die géén vetorecht hebben cynisch gemaakt. Sommige maakten zich onlangs nog wel boos dat Afrika's wreedste regime, genocidepleger Sudan, door nota bene de VN-Mensenrechtencommissie als voorzitter werd gekozen, maar de meeste lidstaten haalden er hun schouders over op. Wat een VN-commissie ook besluit, het maakt uiteindelijk tóch niet uit. Wie er voorzitter van is, is daarom onbelangrijk.

De VN-lidstaten hebben de regels jarenlang best gevonden, want het was Koude Oorlog en iedereen was óf voor de Russen, óf voor de Amerikanen. We hadden onze favorieten desnoods ieder wel ácht vetostemmen willen toestaan. Nu is de meerderheid van de wereldbevolking ervan overtuigd dat Amerika het grootste gevaar is voor de wereldvrede, maar is het te laat. Catch-22: VN-regels mogen volgens de VN-regels niet worden veranderd.

Eerst creëerden we een monster en nu verwijten we het monster dat het een monster is. Gedrag dat ik ook ken van mijn neefje van vijf.

Over de VN-vredesmissies halen de lidstaten ook cynisch de schouders op. Meedoen is een recht, niet een plicht, ook niet voor het gastland. Waarom dan zou je je leven wagen, of je er in kranten de schuld van laten geven dat de VN-regels zijn wat ze zijn? Tenzij voor het geld natuurlijk: arme VN-lidstaten leveren het kanonnenvoer voor de VN-operaties grág.

Zestien VN-missies lopen er nu, met in totaal 64.270 manschappen, waarvan 55.909 blauwhelmen: de



andere zijn milobs en civpols. De Topvijf van blauwhelmleveranciers is al jaren ongeveer gelijk. Pakistan staat op één (8140 manschappen). Bangladesh op twee (8024 man). India drie (3912 man) en Nepal vier (met 3451 manschappen). De nummer vijf is nieuw in de top, en nog armer dan de nummers één tot en met vier: het is Ethiopië, met 3432 manschappen. Derdewereld-collega Ghana is door de nieuwkomer naar de zesde plaats op de leverancierslijst gedrukt.

Nederland doet ook mee, zo gul als we ten bate van het ritueel bereid zijn op te brengen. Wij hebben thans een totaal van zestien man in VN-missies uitstaan. Dertien Nederlanders zijn als milobs naar de VN-operatie in het Midden-Oosten gestuurd, vijf civpols naar Cyprus, één civpol dient namens ons de VN in Kosovo en één van 'Onze Jongens' waart met een blauwe helm op door Burundi. Je zou van ieder van hen de verjaardag kunnen onthouden, zo weinig hebben we er aan de VN geleverd.

Die ene civpol in Kosovo ken ik zelfs persoonlijk. Met haar heb ik niet lang geleden op een terrasje in Prishtina koffie gedronken. Een schat

van een vrouw. Ze vond de Kosovo-vaaarse mensen erg aardig en had vertrouwen in het vredesproces.

De ene Nederlandse blauwhelm die we naar de hel van Burundi gestuurd hebben ken ik niet, maar ik fantaseer wel over hem/haar. Verschanst hij (zij?) zich in een eigen eenpersoons Kampje Smitty? Hijst hij/zij iedere ochtend de Nederlandse driekleur? Kookt hij alle woensdagen blauwe hap voor zichzelf? (Vroeger dacht ik dat 'blauwe hap' bedorven gehaktbal met roquefortsaus was, maar ik weet nu dat het nasi-in-een-Nederlands-militair-kamp is en ik heb me door Nederlandse militairen laten vertellen dat dat iedere woensdag op het menu staat....)

Heeft Onze Jongen in Burundi Sinterklaas gevierd? Heeft hij van de minister schietinstructies meegekregen? Een ontwikkelingshulppotje om de lokale bevolking gunstig te stemmen? Past hij wel op dat hij uit de buurt van eventuele enclaves blijft?

En het allervoornaamste: wat vindt hij ervan, om de enige Nederlandse blauwhelm ter wereld te zijn? Genant? Maakt het hem niks uit? Of weet hij het niet eens?

BERICHT UIT AFRIKA

Top- of tob-

Wordt Defensie echt de orga

commodore E.J. Oliemans*

De P-brief heeft een discussie losgemaakt over de aantrekkingskracht van onze krijgsmacht. Wat staat er de komende jaren allemaal te gebeuren?

Er moet langer gewerkt worden (ik bedoel daarmee de pensioengerechtigde leeftijd; niet alleen de werkweek, want het aantal uren per week zal echt omhoog moeten, willen we de strijd met landen in het Verre Oosten nog aan kunnen gaan). We gaan minder verdienen (geen vooruitzichten op salarisverhogingen die vergelijkbaar zijn met het bedrijfsleven en daarnaast het afbouwen van de secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals de ziektekostenregeling en de pensioenregeling). Bovendien zal door invoering van het 'up or out-systeem' de traditionele zekerheid van een baan sterk afnemen.

Iedereen probeert al die zaken weleens voor zichzelf op een rij te zetten. Ik dus ook, maar werd daarbij onlangs onverwacht geholpen. Ik had namelijk een gesprek met onze zoon van 19 jaar. Hij studeert sinds augustus vorig jaar bedrijfs-economie. Wij hebben hem in zijn keuze volledig vrij gelaten, maar ik was toch

nieuwsgierig waarom hij niet voor de KMA had gekozen en dus voor een mooie loopbaan bij Defensie, net zoals zijn vader. Toen ik hem die vraag stelde keek hij me wat meewarig aan. 'Pa,' zei hij 'jij werkt tussen de 50 en 60 uur per week. Je bent net 52 en je zit op je eindsalaris en je krijgt er zelfs nooit meer een periodiek bij! Een eindsalaris dat aardig is, maar niet is te vergelijken met mensen in vergelijkbare posities in het bedrijfsleven. Jouw eindejaarsuitkering is geen 13^e maand, maar een 366^{ste} dag. Jij hebt nog net het voordeel dat je vroeger met pensioen kan, maar je jongere collega's al niet meer. En die fantastische ziektekostenregeling wordt ook voor jou en al die anderen straks een stuk ongunstiger. Ook had jij nog de zekerheid dat je alleen ontslagen kon worden als je het wel heel bont had gemaakt. Die zekerheid is er straks voor de nieuwkomers ook al niet meer bij.' Ik keek hem aan, dacht even na en zei toen: 'Maar Defensie is toch een fantastische organisatie om bij te werken! De kameraadschap, de avonturen, de afwisseling. Welk bedrijf kan je dat nu bieden? Je goede vriend Jan-Kees is net begonnen aan zijn opleiding bij de luchtmacht'. 'Pa, dat is allemaal waar, maar voor Jan-Kees ligt het anders. Jan-Kees heeft MBO vliegtuigtech-

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van commodore Erik Oliemans en kolonel Frans Matser, beide werkzaam bij het Commando Dienstencentra (CDC).

De P brief heeft een discussie losge- maakt over de aantrekkingskracht van salarissen? nisatie van de middelmaat?

niek gedaan en wordt vliegtuigmonteur. Omdat hij vliegtuigen en techniek leuk vindt en omdat hij meer verdient dan bij KLM of Martinair. Maar ik wil uiteindelijk graag een topbaan hebben. Met de verantwoordelijkheid, de risico's en het salaris dat daarbij hoort. Dat laatste biedt Defensie niet en alle voordelen die je als militair hebt schaffen jullie af.'

Ziehier in een notendop waarom het 'up or out'-systeem en het ophogen van de pensioengerechtigde leeftijd zonder financiële compensaties kan leiden tot kwaliteitsgebrek in de top. Ik weet niet precies waar de grens ligt, maar ik neem aan dat dit in ieder geval geldt vanaf het niveau van de ervaren luitenant-kolonel. Tot nu toe heeft de nivelleringsgedachte een betere beloning voor de hogere functies tegengehouden. Zelfs in de huidige zwakke economische tijden is van een echte concurrentiepositie ten opzichte van het bedrijfsleven geen sprake. Nog zeer recent heeft een aantal zeer bekwame collega's een baan gevonden in het bedrijfsleven. Die zwakke concurrentiepositie is natuurlijk een breed ambtelijk probleem, maar militairen konden de concurrentie nog enigszins aan door de gunstige secundaire arbeidsvoorwaarden. Burgerambte-

naren vinden dit vaak een onterechte bevoordeling van de militairen en dat leidt dan snel tot gelijkheid: niet door het opwaarderen van de burgerambtenaren, maar het afwaarderen van de militaire ambtenaar. Ik maak me daarom oprecht zorgen over de kwaliteit van de hogere militairen op langere termijn. En maak me dus ook zorgen over de kwaliteit van onze krijgsmacht.

Het financieel aantrekkelijk maken kost natuurlijk geld. En u en ik weten dat elke oplossing budgettair neutraal moet zijn. Dat is meteen ook het dilemma. Als u mijn eerdere bijdragen aan de Militaire Spectator heeft gelezen, weet u dat ik geen supporter ben van grote stafafdelingen. Wellicht dat daar ook de oplossing gevonden kan worden. Maak de stafafdelingen kleiner (het kan echt) en gebruik die ruimte om de salarissen van de hogere burger- en militaire ambtenaren substantieel te verhogen. Ook hier geldt: kwaliteit voor kwantiteit. Het vereist durf en er zullen velen zijn die zullen beweren dat we met de reducties al tot het uiterste zijn gegaan, maar ik ben er van overtuigd dat dit de enige weg is om onze krijgsmacht ook qua menskracht kwalitatief op peil te houden.

TEGEGENWICHT

Editoriaal – ‘Up or out’ in de krijgsmacht

De staatssecretaris van Defensie uitte zich onlangs over de invoering van een ‘up or out-systeem’ bij de krijgsmacht. Hij wees daarbij op het feit dat tweederde van het beroepspersoneel niet als militair de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Hij wees er daarnaast op dat een dergelijk systeem al in de VS en Engeland functioneert. Als het eerste ook klopt als het gaat om ‘echte’ beroeps, zou dat betekenen dat een ‘up or out’ niet nodig is of slechts theorie zou zijn. Dat het systeem elders functioneert is interessant. ‘Up or out’ is echter maar één onderdeel van personeelsbeleid. Dergelijk beleid is gebaseerd op nationale waarden, normen en regels. Wij zijn geen Amerikanen of Britten. Voorzichtigheid is dus gepast.

B. Klappe – Piloten, pillen en proportionaliteit

Op 17 april 2002 deed zich in Afghanistan een ernstig schietincident voor, waarbij vier Canadese militairen gedood werden en acht gewond raakten. Twee Amerikaanse F-16-vliegers zagen de met scherpe munitie oefenende Canadese infanteristen aan voor vijand. De auteur gaat eerst in op *friendly fire* incidenten in het algemeen en op de achtergrond van operatie Enduring Freedom. Hij richt zich vervolgens op de twee commissies van onderzoek en hun bevindingen. Beide commissies stelden vast dat er sprake was van het overtreden van de *Rules of Engagement* (ROE's). Er waren echter meer punten van zorg. De commissies gingen ook in op het gebruik van de *Go-* en *No Go-*pillen. Vervolgens gaat de auteur in op de juridische afhandeling. De commandant moet erop toezien dat zijn personeel de regels kent en weet toe te passen. Het gebruik van ROE's zal moeten worden beoefend. Zowel bij voor de hand liggende als bij niet zo voor de hand liggende scenario's.

A. Bar-Or en H. Shay – ‘Military education of Israel’s Junior Officers’

De auteurs gaan in op de wijzigingen die de opleiding van de jongere officieren in de *Israel Defense Forces* (IDF) in de laatste jaren onderging. Deze officieren vormen, na het afsluiten van hun dienstplicht als officier, de kern van het officierscorps bij de reserve-eenheden. Slechts een klein aantal van hen wordt beroepsofficier in de strijdkrachten. De auteurs gaan eerst in op de opleiding na de oprichting van de IDF in 1948. De strijdkrachten hadden in die jaren een bijzondere rol. In de jaren daarna ontstond een discussie over de vraag of de officieren al dan niet een soort professionele elite moesten worden. Zij gaan vervolgens in op de veranderingen. Het systeem van opleiden en trainen is in beweging. De veranderingen zijn erop gericht de kwaliteit te verbeteren. Dit alles staat los van de ontwikkeling die de IDF tegelijkertijd doormaken: de omvorming tot een vrijwilligersleger. De opleiding van de jonge officieren gaat van een pelotonscommandant die een soort ‘generaal’ is, naar die van een professionele pelotonscommandant.

W. Ploos van Amstel, M. Berger e.a. – ‘Radio Frequency Identification’ (RFID)

Een sterkere gerichtheid op expeditionair optreden vraagt ook om andere logistieke uitgangspunten: snelheid, transparantie en flexibiliteit. *Radio Frequency Identification* (RFID) is een belangrijk instrument om de gewenste *total asset visibility* te bereiken. De auteurs beschrijven eerst wat RFID inhoudt en wat het voor de krijgsmacht kan betekenen. Vervolgens gaan zij in op de voor- en nadelen. RFID wordt op dit moment vooral gebruikt om identificatieprocessen te vereenvoudigen. Als de RFID-informatie wordt benut om nieuwe besturingsmechanismen en vormen van samenwerking in de logistieke ketens mogelijk te maken, kan van echte innovatie sprake zijn. De auteurs geven aan dat op dit moment nog geen antwoord mogelijk is op de vraag of de kosten en investeringen zullen opwegen tegen de baten.

F.H. Baudet – ‘Im Osten nichts Neues’. De CVSE in Nederlandse ogen

Op 30 juli 1975 verzamelden staatshoofden en regeringsleiders zich in Helsinki voor de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE). Op 1 augustus werd de slotakte van Helsinki getekend. Het resultaat van twee jaar onderhandelen tussen de landen van de NAVO, het Warschaupact en de neutrale en niet-gebonden landen in Europa. De auteur richt zich op de veiligheidsdimensie van de CVSE in Nederlandse ogen. Hij licht de slotakte toe. Vervolgens gaat hij in op de voorgeschiedenis en de Nederlandse strategie en acties bij de stroperige onderhandelingen. De menselijke dimensie van het CVSE-proces leverde een essentiële bijdrage aan de val van het communisme. De auteur concludeert dat de militaire dimensie van de CVSE daadwerkelijk een bijdrage leverde aan de veiligheid van Europa.

L. Polman – Rituelen

Er is voortdurend sprake van bittere verwijten aan het adres van de VN. Critici bewijzen daarmee echter dat ze geen sikkepit van de VN en haar functioneren snappen. Zestig jaar geleden werd de VN opgericht. De VS en de toenmalige USSR wilden alleen lid worden als ze een vetorecht op besluiten van de VN kregen. Dat gebeurde en daarmee werd het lot van de VN bezegeld. Besluiten zijn geen echte besluiten. Resoluties zijn nooit bindend. Tijdens de Koude Oorlog was dat alles geen probleem; iedereen was vóór of tegen de Amerikanen of de Russen. Nu is het te laat: VN-regels mogen volgens de VN-regels niet worden gewijzigd. Deelname aan vredesmissies is een recht, geen plicht. Zelfs niet voor het gastland. Wie leveren het kanonnenvoer? Inderdaad, arme lidstaten. De enige Nederlandse blauwhelm op dit moment bevindt zich in Burundi.

E.J. Oliemans – Top- of tobsalarissen?

Er gebeurt van alles. Er moet langer gewerkt worden en we gaan minder verdienen. Dat laatste niet alleen omdat salarisverhogingen uitblijven, maar vooral door het afbouwen van de ziektekosten- en pensioenregelingen. Een ‘up or out-systeem’ doet zekerheid afnemen. Mijn zoon gaat niet werken bij de krijgsmacht. Hij gaat voor een toppositie. Maar dan wel met de verantwoordelijkheden, risico's en het salaris dat daarbij hoort. Dat laatste biedt Defensie niet en voordelen worden afgebouwd. Een oplossing zou zijn als we staven echt kleiner maken en de ‘winst’ daarvan gebruiken om de salarissen van hogere burger- en militaire ambtenaren substantieel te verhogen.

Summaries

Editorial – Up or out in the Armed Forces

Recently, the Parliamentary Undersecretary for Defense expressed himself on an 'up or out-system'. He mentioned two things. First, that two-thirds of all volunteers at this moment leave the Armed Forces before being pensioned. Second, that this systems functions in the U.K. and the U.S.A. If the first is correct in relation to the real 'regulars', 'up or out' might only be theory. That this system functions elsewhere is interesting. Adopting something from 'elsewhere' is sometimes easy. Up or out however, is only one element of a much broader system of manpower-management, which is influenced by own values and rules. Neither we, nor the manpower-system are American or British. One should therefore be careful.

B. Klappe – Pilots, Pills, and Proportionality

On April 17, 2002 a severe shooting incident occurred in Afghanistan. Two U.S. F-16 pilots thought some Canadian infantry-men busy with a live exercise to be enemy. Four Canadians were killed; eight were wounded. The author first discusses friendly-fire incidents in general and the background of operation *Enduring Freedom*, where the incident happened. He than focusses on the findings of the two investigating boards. Both boards diagnosed a violation of the Rules of Engagement. They also discovered other points of concern and addressed the use of Go and No Go pills. The author goes into the final juridicial settlements. 'ROE's' are a command responsibility. Only training based on 'obvious' as well as less 'self-evident' scenarios, can make pilots (and others) understand and master them.

A. Bar-Or and H. Shay – Military education of Israel's Junior Officers

The authors discuss the present education of Israeli junior officers. Those officers make, after completion of their regular service, the bulk of the officer cadre in the reserve forces. Only a few of them remain in the Israel Defense Forces (IDF). The authors first describe the training after the creation of the IDF in 1948. Then the IDF had a special binding role. The later years brought a debate over turning the officer cadre into a professional elite. They than discuss present en probable future changes in the training system, aimed at raising the IDF's professional standard. This irrespective of the IDF's transformation into a professional all-volunteer army. The education of the junior officer shifts from a 'platoon commander general' to a professional officer.

W. Ploos van Amstel, M. Berger a.o. – 'Radio Frequency Identification' (RFID)

A stronger focus on expeditary operations demand different logistical premises: speed, transparency, and flexibility. Radio Frequency Identification (RFID) is an important instrument to reach *total asset visibility* in the logistical chains. The authors explain what RFID is, and its meaning for the Armed Forces. They discuss advantages and limitations. Is this new technology a promise for the future? Presently, RFID is used to simplify identification-processes. If RFID-information is used to facilitate new steering-mechanism and new forms of co-operation, real innovation might occur. At this moment, many questions are still unanswered. It is still unclear wether the costs and investments will counter-balance the profits.

F.H. Baudet – 'Im Osten nichts Neues'

On July 30, 1975, heads of states and leaders of government assembled in Helsinki for the Conference on Safety and Security in Europe. On August 1 the Act of Helsinki was signed. The author analyses the security dimension of this treaty in Dutch eyes. He explains the contents of the Helsinki-Act, the result of two years of negotiations between the members of NATO, the WP and the neutral and non-aligned countries in Europe. He focusses on those negotiations. He first describes the previous history and then the Dutch strategy and actions amidst treacly discussions. As the author clarifies, human rights issues of this Act contributed to the fall of communism. Yet also the military dimension of this treaty played a role in the unravelling of the Cold War.

L. Polman – Rituals

The UN is always criticized. But do those critics not know or understand why the UN operates as it does? Sixty years ago the UN was founded. Both the U.S.A. and the USSR agreed to participate under one condition: the right to veto any decision. This sealed the fate of the UN. This makes that decisions are no decisions; that resolutions are never binding. During the Cold War people did not mind. Everybody was either in favour of the Americans or the Russians. A veto was a good thing to have. Now it is too late: according to UN-rules, UN-rules cannot be changed. Joining an UN-mission is a right, not an obligation, not even for the host-country. So, who delivers blue helmed soldiers? The poor countries do. We, the Dutch, sent only one to Burundi.

E.J. Oliemans – Toiling and moiling wages

There are many changes, and certainly not always for the better. We have to work more years and we will not face pay raises. We will face higher costs for health insurance and pension. An up or out-system adds uncertainty. My son will not join the Armed Forces. He explained to me that looked for a real top-job; with the responsibilities, the risks, and the salary that come with such a job. The Armed Forces do not offer that. This all may bring a loss of quality. The only solution that I see is to cut staffs, and to use the profits of those cuts to raise the salaries of high ranking military and civilians within Defense.

Krijgsmacht

Studies over de organisatie en het optreden



Redactie:
E.R. Muller
D. Starink
J.M.J. Bosch
I.M. de Jong

KLUWER 

In april 2004 verscheen het boek:

Krijgsmacht,

een uitgave van Kluwer, Alphen aan den Rijn. ISBN 9013011306, € 52,50.
Het boek is te bestellen bij Kluwer, telefoon 0570-673344 of e-mail info@kluwer.nl.
Ook verkrijgbaar via de boekhandel.